

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Фотопогляд «ЖОВТОГАРЯЧИЙ ЛИСТОПАД»

Кажуть, що люди життєдіяльні, працьовиті, надійні, здатні підтримати інших — мають жовтогарячу ауру. Колір світанку і колір сонячних плодів, колір надії і радісних змін на краще розквітнув на українських майданах, означив рішучість молодих українців і додав оптимізму їх літнім співвітчизникам.

Якщо пригадати, що метал при гартуванні вогнем набирає жовтогарячого світіння, то символіка нинішньої осені зрозуміла. Ці вибори, які вже стали вибором, гартують український народ, витворюючи з нього єдину політичну націю. Додайте світла в серце, впусіть мужність у своє єство, осяйте сонцем душу! Жовтогарячий настрій відігрів зосенілу Україну, стане барвою нашої перемоги! Віримо! Знаємо! Можемо!

фото О. Ващенко

ЗВЕРНЕННЯ ДО ВИБОРЦІВ НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ БОРИСА ОЛІЙНИКА

ЦВК максимально затримала оприлюднення остаточних результатів першого туру виборів Президента України, щоб перешкодити лідеру опозиції називатися офіційним переможцем цього етапу виборів, ускладнити діалог із політичними союзниками й відтягнути безпосередні зустрічі Віктора Ющенка з виборцями в регіонах. Попри це, напередодні початку всеукраїнського марафону «Народ не здолати!» Ющенко підписав політичну угоду з лідером СПУ Олександром Морозом. Таким чином, 100 тисяч учасників всеукраїнського марафону на Майдані Незалежності 6 листопада стали свідками заяви Олександра Олександровича, в якій він підтримав у другому турі кандидатуру В. Ющенка. Крім того, 8 листопада з лідером опозиції підписали політичну угоду экс-прем'єр Анатолій Кінах і керівництво Демократичної платформи НДП. Стосовно розподілу голосів комуністів між Ющенком і Януковичем у другому турі виборів, політолог Володимир Полохало вважає, що за Ющенка може проголосувати близько 30 % цього електорату. Пропоноване читачам звернення до виборців Бориса Олійника — свідчення того, що прогресивна, найбільш демократична частина КПУ й лівого електорату, за всіма критеріями вибору президента, схилиється саме до Віктора Андрійовича. Звичайно, у зверненні Бориса Ілліча Олійника містяться й дискусійні політичні моменти, зокрема й щодо «позаблоковості» України, однак, попри все, його позиція — абсолютно патріотична, смілива й некон'юктурна. І, над сумніви, — авторитет поета і громадського діяча Бориса Олійника, чиє слово є переконливим для мільйонів українців.

Шановні співвітчизники! Перший тур виборів президента ще раз засвідчив, що ми й справді унікальне явище у вселенських обшарах. І унікальність ця — навіть не стільки в масовості порушень, а в тій викличній одвертості, з якою вони чинилися. Зрозуміло, що — раніше чи пізніше — все таємне стане явним. Але це — узавтра. Сьогодні ж маємо виходити з того, що в другому турі наш вибір може бути остаточним. То кого ж обирати? Особисто я коронуватиму на президента того, хто стоятиме не просто за Україну, а за — українську Україну. А тому хотів би знати, чи підтримає він мою — і не тільки мою — вимогу поновити в паспорті означення національності? Не знаю, як інші, а я гордий своїм родоводом. Не останньою чергою мене цікавить і те, на якій підставі визначаються у нас більшість чи нацменшість, коли відсутня згадка позначка?

У претендентів на булаву є ще час відкоригувати свої програми. Отож, хотів би найперше звернутися до пошукувачів із покликом не розмахувати та не фехтувати у виборчій кон'юктурі такими двогострими й неймовірно болючими проблемами, як мова та громадянство. Для розв'язання цих вузлів потрібен і час, і особливі зваженість та обережність. А покінь вельми нетерплячим не зайве прислухатися до президента Росії Володимира Володимировича Путіна, котрий на запитання нашого земляка стосовно двох офіційних мов відповів так: «Росія — теж багатонаціональна держава, щоправда, державна мова у нас одна — російська». І це при тому (додам), що у Федерації — 89 суб'єктів, а Татарстан та Башкортостан за рівнем суверенності, — по суті, вже стали суб'єктами міжнародного права.

Отак сьогодні вирішується проблема в конституційному полі Росії. Якщо й наш претендент так само суворо дотримуватиметься

Конституції України стосовно громадянства й державності української мови — за вільного розвою мов усіх нацменшин, — я за нього голосую. А якщо він ще й допоможе нам започаткувати, нарешті, Комітет захисту рідної словесності від забруднення її мондеалістами, — проголосую обома руками.

Проголосую я й за того, хто категорично, без «об'їздів» стоятиме за виведення наших воїнів з Іраку. Україна вперше за всю свою видимі історію опинилася в попличниках окупантів. Та ще й у війні двох цивілізацій, котра підтовхує світ до глобальної катастрофи. Відтак рішуче підтримаю того, хто виправить цю трагічну помилку нинішнього режиму.

Я проголосую за того, хто повстане супроти гендлювання землею, — вважай, останнього, ще не розкраденого нашого національного багатства.

За того, хто записягнеться на Євангелії і Конституції оборонити від посягання на честь і гідність солдатів Великої Вітчизняної тих, хто намагається цинічно упослідити їх безсмертний подвиг. Голосуватиму за того, хто на всесдержавному рівні складе цим ратникам, що врятували Україну й нас із вами від бацили фашизму, всенародну шану й гарантує матеріальне благополуччя. Такого ж рівня уваги, поваги й захисту вимагають і наші стражденні, героїчні чорнобильці.

Я проголосую за того, хто не побоїться привселюдно пообіцяти не просто боротися з крадіями в законі й поза ним, а **зламати наскрізь корумповану систему**, почавши з конкретики: з незаконної приватизації «Криворіжсталі» та інших державстворюючих об'єктів, що підірвало нашу національну безпеку. І винних — зверху донизу — притягти до кримінальної відповідальності.

Я голосуватиму за того, хто оберне свій лик до проблем культури і стане в обороні нашої молоді від радіації насильства, сексуального збоченства і всієї тієї нечисті, яку

ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

випромінюють кіно- і телеекрани; хто, нарешті, вирве наші ЗМІ з рук чужинців і депортує з України так званих політтехнологів, типу павловських-гельманів та подібних, які наживаються на ошукуванні моїх наївних співвітчизників.

Я віддам свій голос за того, хто очистить поле моєї праотчої Віри від сатанинських сект, які калічать і душу, й тіло українців.

Я підтримаю того, хто ніколи не полишатиме наодинці з бідою наших братів по вірі, хто осудить нинішній режим, який, разом із Єльциним, здав сербів на розтерзання озброєним до зубів натовцям. І в зв'язку з цим хотів би почути від мого обранця запевнення, що він твердо стоятиме за позаблоковість України.

Я проголосую проти того, хто сповідуватиме гасло легіонерів: «Вітчизна та, де мені добре». Я ніколи не проголосую за того, хто ошаліло репетуватиме «Геть кацапів з українських тюрем», як і за того, хто посягає на мою національну гідність, на мою рідну державну мову. Такому я твердо відрубую: «No' pasaran!»

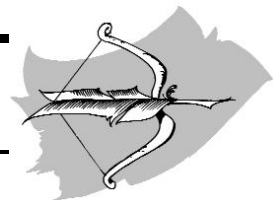
Мій обранець при доборі компетентних, порядних, патріотично налаштованих кадрів, незалежно від їх національності, має все ж пам'ятати, що в деяких сферах майже відсутні етнічні українці, — і робити з цього гіркого факту належні висновки.

Я проголосую за того, хто привселюдно зобов'яжеться поіменно викрити замовників і вбивць Гонгадзе, Александрова, всіх убійних — і, незважаючи на посади, віддати злочинців відкритому праведному суду.

На відміну від безкореневих особин, до якої б партії вони не належали і де б не висілись — чи то, приміром, у Луганську, Полтаві, Львові, Одесі, чи будь-де, — котрі силкуються вчити мене інтернаціоналізму, давно сплутавши його з космополітизмом, — я (підкреслюю) **український** (підкреслюю) **православний** (підкреслюю) **комуніст**, як завжди, голосуватиму за справді незалежну Україну, що не дослуховуватиметься суфлерів ні з Вашингтона, ні з Москви чи Анкари, а гороритиме з ними як рівня з рівними. І той, хто обстоюватиме ці принципи, — мій обранець!

Закликаю всіх співвітчизників: перш, аніж опустити бюлетень, звертєся, чи обранець відповідає вашим прагненням жити у справді незалежній, правовій, народовладній, соціально справедливій Україні!

ЧУЮ, ЯК МОЛИТЬСЯ МІЙ НАРОД

Закінчення. Початок на с. 11

будинками досить пристойної архітектури. Ми швидко вмикаємо техніку і запускаємо "Дикі танці" Руслани. Підтягуються цікаві та бажаючі. Нас слухають, і з боку влади особливих претензій немає. Навкруги такі красиві люди, спокій в очах. Одна жінка довго стояла здалеку, а потім підійшла до мене.

— Ніночка, это же Сталинщина (мається на увазі колишня назва Луганщини. Інформація для молодих). Извините нас, что мы подальше от машины стоим. Боимся, в кусты, под деревья прячемся, чтоб не узнали даже друг друга... Нас всех оптом записали в "Партию регионов". А что делать?... Боимся работу потерять. Оце то Щастя!

Якось її заспокоювала. А сама пригадала: "Мне на выборах давали гривню за душу, и я ходил по квартирам и собирал эти души. Жить надо. За четыре года работы в шахте ни копеечки не дали, а у меня ребенок". Цю розмову я згадала не даремно, бо цей молодий хлопець був із Слав'яносербська.

— А ми нікого не боїмося, Ніночко! Нам уже нічого втрачати. В одну урну двох не всунеш. Выберем Ющенко! — це якась бабуса оздоровила мене своїми словами.

Перед від'їздом до Краснодона Ніла співає нам пісню про Януковича:

*По Україні ходжу, всіх за носа воджу,
Через тії яйця в президенти хочу...*

По дорозі нас знову затримала ДАІ, на щастя, ненадовго. А там, у Краснодоні, через центр — на проспекті Лютикова. Ну, це щось! Навіть після воєнної розрухи. Ми перелякано виходимо з машини, навіть страшно до чогось торкнутися. Пусті будинки, без людей, як скелети, вишкірилися вибитими вікнами. Десь тут, на цьому проспекті, мешкає поетеса Антоніна Листопад. Питаємо про неї, де вона, її усі знають або хоча б чули про неї. Немає вдома, поїхала до Львова.

Публіка — переважно прості люди, тут страшна біднота. Я за автографами такого наслухалася, що хай Господь милує! Йй Богу, — це пекло, а не місто.

Новий день — нова поїздка, на цей раз до Сведловська. Нас зустрічає сіротуманна, трошки заплакана земля, позикає небо, протерши оченята, і наче світлішає. А озимина по-царськи розляглася зеленим смарагдом.

Як тільки в'їхали у Сведловськ, бачимо тут же януковців... воруються уже... Ми весь час примушуємо їх рухатися, роботу їм даємо. А музика гучно зазиває людей, і всі ближче туляться до машини. Тут з'являється пані Наталя зі штабу Ющенко.

— Уявляєте, дівчата, містом пройшов "беркут" з автоматами. По підприємствах, по школах, садочках. Усіх попередили, щоб не йшли на мітинг із ющенківцями. А не послухаються — звільнення з роботи або не виплата зарплати.

У нас все йшло, як задумано. Відспівали, відкривали свою правду. Далі — фотографування, охочих було багато. Навіть один омонівець прийшов, правда, п'яненський.

Нарешті — Ровеньки. Зупиняємося біля спортпалацу, а за нами — футбольне поле. Є хлопців із шість, міліціонерів. Майдан озвучений голосною піснею про Януковича. "І сміх, і гріх", — потім скаже нам та ж міліція про цю пісню:

*Янукович, Янукович —
наш кандидат,
С тобой мы победим.
Янукович, Янукович,
Мы за тебя свой голос
отдадим,
И все мы вместе Украину
возродим...*

І тут, як у Сведловську, "беркут" пройшов містом. Міліція нам розказала, що спеціально на час нашого приїзду призначено футбол і на нашу машину буде напад. Що п'яні шахтарі, йдучи з футболу, закидатимуть камінням екран із Ющенком. Ніла, почувши таке, відразу зреагувала:

— Дівчата, станемо перед екраном і закриємо його хустками. Вони не посміють на нас кидати.

Ми всі з готовністю схопили хустки і стоїмо в чеканні. Якраз звучить пісня "Одна калина за віком, одна родина за столом...". Мої ноги самі почали витанцювати. Дивлюся, Ніла собі підключилася, тоді Валя, Марічка. А за нами — група підтримки. Це був танець-виклик! Ми підсвідомо, незвольно, знімали заціпеніння в страсі та в собі акумулювали силу для відсічі. А люди нам аплодували.

Тут і футбол скінчився. Проходять шахтарі — й нічого. Ніхто нас не чіпає. Минулося.

Ми далі співаємо, Ніла розповідає, в чіх руках телебачення, про дружину Ющенко, якого вона роду, що приймає українське громадянство. Людей небагато, бо півплощі загатили машинами. Тут міліціонери нам признаються, з них із кожного зняли по 100 грн., і кожен мусив написати заяву, що добровільно дав на передвиборчу кампанію Януковича. Якими це часами пахне?!

Один шахтар крутився поблизу і нарешті дав записку "Почему нас считают третьим сортом? Почему

нас разделяет Ющенко?" На що була така відповідь Ніли:

— Це неправда. Ющенко категорично проти поділу. Ви ж тільки що чули його виступ. Це телебачення розділило нас на три частини...

Цей чоловік мав ще якісь претензії до галичан, але Олегові Гуменюку вдалося з ним переговорити, і, врешті, він щиро признався: "Мені подобаються західняки. Вони мене жодним словом не образили, як я був у Трускавці".

Весь час проривався до нас симпатичний, але трошки напідпитку хлопець, та його наші не пускали. Я сама підійшла до нього. Звати його Сашко. Недавно, три

місяці тому, в нього загинув тато-шахтар.

— Ты Нина Матвиенко? Да? О Боже, как же тебя любил мой отец! Ты для него была целой Украиной, вишней в саду...

Я з ним так щиро обнялася, що ледь попросалася, а він усе плакав. Дівчата наші розчулились і віддали цілий оберемок подарованих квітів на батькову могилу.

Луганськ. Об 11-й наша зустріч біля кварталу Мирного. Їдемо мовчки. На площі люди зі штабу Януковича з криком стали нас проганяти: то не там стали, то на проїжджій частині — усе не так. Показуємо дозвіл, з'являється Олег Гуменюк, і все якось налагоджується. Януковці швидко розставляють намети. По суті, ми їм збираємо публіку, вони тут же роздають агітки. Бувало таке: вони нам дають свої агітки, а ми їм свої, мовчки, усміхаючись. До нас люди йдуть за автографами і фотографуватися — вони собі те саме хочуть. Усе зрозуміло — люди підробляють. Але такий мир буває нечасто. Частіше нас обливають брудом, оточують ненавистю. Сила команди В. Януковича в тому, щоб послати із погрозами "беркут" попереду нас, заглушити мегафонами наші промо-ві й пісні, поширити через свої газети й телебачення брехливі вигадки і просто жалюгідну брехню. А де ж правда? Правди в них немає, тому я переконана в нашій перемозі. Ми уміємо відстоятися, як вода у склянці, помовчати, а потім з усмішкою іти знову "в бій". Так і Віктор Ющенко нам радив: усе робити спокійно, добродушно, мирком-ладком. Давно вже зрозуміли, що ненависть у цих виконавців — від безсилля, а скоріше — від страшного життя; чесно, мені їх по-людськи шкода.

ЛЮДИ ІДУТЬ ДО НАС, ЯК НА СВЯТО

Як мені живеться? Ми піднімаємося о 7-й, лягаємо дуже пізно. Вдома зваляюся лише в ліжку, бо постійний раціон: повітря і море почуттів, зустрічі, люди, музика й автобус. Це щоденне колесо, з якого не випадаєш, а виходиш сам таким повноцінним, гордим. Відчиняєш двері — і до телевізора... чекаєш... Віктора Ющенко... чи живий... рідний наш. "Як прожити життя? Це — як пройти по канату, натягнутому над безоднею: краси-

во, обережно та стрімко". Відомі слова і, може, неточно відтворені, але такі необхідні саме тоді, коли спадає пильність думки й гострота відчуттів. Ні, я не втомлена й не агресивна. Просто на моєму плані лише одна проблема: як там наш Віктор Ющенко? Уперше в житті відчула, яке важливе одне життя для України. Його одного отруїли, а поранених — мільйони. Чуя, як молились мій вибраний народ, а вибрані — це особливі люди, жертвові обранці, готові на будь-який подвиг, а найбільший — звільнитися від страху, побороти його. Піднялася Родина української нації, її уже нічим не купиш і ніяк не вмо-виш.

Після Луганщини — Київщина, рай для нас. Ми радіємо кожному кушкови, всякій травинці... А люди які тут! Божественні! Добрі очі, серце щире, а спішають до нас разом із дітьми, — як на свято.

— Дівчата, які ми щасливі, що ми з вами в одну епоху живемо, — таке почули ми в селі Розкішне.

А ми ж дуже спізналися до них, ой, як незручно було.

— Ми молимося за Ющенко, він знає про це, — жінка каже, а ми раді, що простір заповнюється любов'ю і рятую Віктора.

У селі Макарів:

— Донечко, покажи мені, хто це.

— Це Ющенко...

— О, оце за його я буду голосувати. Це наш синочок, це він. Дай я його поцілую.

Тут по дорозі якийсь чоловік тягне сумку на коліщатах і кричить Олегові, нашому адміністратору:

— Чуєш! Як не виберете Ющенко, а вам голови повідриваю! У Тарасі ми познайомилися із молодими жінками, які працюють у податкової адміністрації. "Нас усіх примусили на робочому місці поставити портрети Януковича, — каже одна з них, усміхаючись, — а коли ми висуваємо шухлядки в столи, то там портрет Віктора Ющенко".

— Поприбирали все до рук, — втручається Марічка Миколайчук, — а нам кажуть: у ваших руках ваше майбутнє!

— Спасибі вам, що ви таке говорите й не боїтеся людям дивитися в очі, — сказав якийсь тарашанець, і аж сльози йому покотилися.

Тут Валю Ковальську якась бабуса взяла під руку, одвела вбік і там по секрету їй сказала, щоб Ющенко привезли в с. Рокитне — там йому кров поміняють.

— Та він, бабусю, лікується...

— Де?

— За кордоном...

— Та що вони там поміняють. Тут йому всю хімію поміняють і хорошо кров дадуть. Це ж мій синочок! Як я його жалію!

О, ця людська дитинна безпо-

середність і сердечність часто викликає наші сльози, і ми молодіємо, оновлюємося, здоров'ям наливаємося... осіннім золотом свіжості.

Після зустрічей ми стомлено розповідаємо одне одному почуті розмови, а очі блищать, серце падає, я аж потихеньку розтираю руку.

— Дівчата, бережіть свої душі, себе, — сказав Валі Ковальській у с. Згурівка один досить молодий чоловік.

— Я подзвонила своїй Олесі в Чернівці, — це вже Марічка Миколайчук. — А вона розповіла мені про мітинг, коли Ющенко приїхав. Усе місто зійшлося. Олеся з сім'єю вибралася і 4-річного Данилка взяла. Малий так кричав з усіма, що й уночі в сні гукав "Ющенко!".

Давно знаю, що діти серцем відчувують те, до чого ми довго доходимо розумом.

На мітингу в селищі Борова до мене підійшла жінка і так сонячно доповіла, що на цю зустріч батюшка в церкві усіх благословив. "От ми й прибігли, а я ще й на базар встигла... Моя онучка, мала, 5 років, кожен вечір молилась за Ющенко, я не маю сил. А вона не засне, як не попросить у Боженьки здоров'ячка для Ющенко: "Ісусику рідненький, зроби з мене дитя гарненьке, в мене серденько маленьке..." (далі забула, от голова!).

Мене вихоплюють словами й руками земляки, і такі настирливі! Обов'язково щоб їм заспівала, бо вони, бач, спізналися...

І людського горя тут надивимося, не слухаємося — хай Бог милує... У Богуславі вже після концерту підходить старенька жінка і так плаче висохлими очима, так приказує... принесла чорнобривців букетик...

— Заспівайте мені про чорнобривці. Я сина похоронила сьогодні. Заспівайте, дітки, це мій прийомний синок, своїх не було. Я ж однесенька тепер на весь світ. Одна, як горечко!

Ми весь час чомусь дивуємося, бо що не день — то сюрпризи. От і в Тарасі нас зустрічає міліція.

— Доброго дня вам! — кричимо.

А вони махнули рукою і показують водієві нашого МАЗа:

— Ставайте, будь ласка, де вам зручніше.

А ми й отетеріли. Оце-то міліція! Аж замовкли, боялися, що то сон.

Це було вже в Фастові. Ніла стояла близько й чула. Розмовляють між собою два хлопчак (по 6—7 років), дивлячись відеофільм про Ющенко.

— У його отак отут біля носа щось опухло...

— Так його ж отруїли...

— Ой, я так не хочу того Януковича! Хоч би ж Ющенко був!

Ніла викликала їх на "сцену", щоб вони це повторили, але хлопчак засоромився, мовчав.

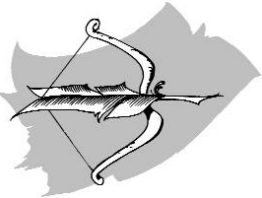
Дивлюсь у натовп, а там мій син Іван стоїть. З Бахчисарая приїхав, він у монастирі. Я його давно не бачила. Мене як почало трусити, аж голова закрутилася. По дорозі до Києва Іван все розпитував, хвилювався за Ющенко.

— А в Бахчисарай я нічого про нього не чув, — каже Іван.

У Києві заїжджаємо до дочки, 5-річної Улянки. Питаю онучку-улюбленицю про садочок, про життя.

— До чого тут садочок? Ти за Ющенко переживай, бо той Янукович...

• **Ніна МАТВИЄНКО**, народна артистка України, м. Київ

...А ГАНЬБА ЛИШИТЬСЯ

А почали ми з Києва, за день давали по чотири—п'ять концертів, кожен по дві, дві з половиною години. На одному підходить до нас мати Ірини Білик.

— Дівчатка, які ж ви молодці! Хай Бог вам допомагає і душі ваші береже! А моя Ірина мусила йти до Януковича. Грошей треба. Але ми всі будемо голосувати за Віктора Ющенка.

А тут якийсь чоловік своє додав: — Слухайте, Ніночко, я оце з Прилук. Там зігнали на стадіон стільки людей, щоб за Януковича голосували, аж страшно було... Нехай ця вся естрада продажна, але ж як міг Дворський продатись?

Я йому відповіла просто: “Гіші кінчатся, а ганьба лишиться”.

Кожен урядовий концерт Януковича має свій сценарій, його пропонують на прогоні-репетиції Міністерстві культури. І тепер осласні, районні начальнички репетиють одне і те ж: “тому що патріот”, “тому що справедливий”... установах, університетах, лікарнях, заводах людей залякують шиплять на оскалі: “Звільнимо з роботи, якщо не підете за нашим!”. Недавно я була в таборі “Артек”. Там призначили нового директора, аж із Закарпаття, якийсь військовий, але не дурень. Він тут же приватизував ресторанчик і місце на вулиці під кафе. Увесь “Артек” шокований, бо ж це наче все було для дітей. А їм кажуть: “От якщо голосуватимете за нашого, то все це відберемо від директора, і буде, як раніше”. Ну, що це за режим?!

За Києвом — Харків. По приїзді в слобожанську столицю у нас був піднесений настрій, найкращий гумор, а хлопці усіх так гарно називали: Нілочко, Марічко, Валюшко, Ніночко. І в цьому пориві духу Н. Крюкова відкриває перший концерт словами: “Доброго дня вам, люди добрі! Ми приїхали до вас із великою любов'ю і щирим проханням: якщо ви ще не визначилися, то прислухайтеся до нас, подумайте і зробить вибір, як вибрали ми. Вклоняємось вам, що ви все-таки прийшли, але досить вам кланятися цій страшній владі...” Дуже гарно пройшли в нас зустрічі. Пізно ввечері ми поселилися у готелі “Мир”. І почалося “мирне” життя. На ранок нас чекала біда: електродрилем пробито колеса нашого МАЗа, що служить за сцену (Перед відкритим заднім бортом ставлять розкладні столи, все накривають помаранчевими символами — і виходить пристойна сцена з відеореорядом. Уся дорога апаратура — всередині машини. З нами група “смертників”, готових за всяку ціну все відстояти і врятувати). Менти зробили просто й хитро. Водій МАЗа Василь, львів'янин, спав у кабіні, а вони приїхали о 3-ій ночі на готельний майданчик начебто шукати якусь машину й попросили Василя допомогти. Поки той ходив із ними, найняті зловмисники угнали колеса. От і роби висновок: менти не сплять. Вони ж ще й заборонили всім майстерням вулканізувати колеса.

Але за цей день ми не виїхали лише на одну площадку, бо скрізь є добрі люди і симпатки “Нашої України”.

І в Харкові, і в Києві з нами виступали народні депутати Валерій Лебедівський та Юрій Оробець.

На другу ніч менти знову докочують нашого МАЗа. Охороні наказали “Лежать!”, а шість амбалів ломами розтопили скло, пробили три колеса, повністю знищили карбюратор, подовбали бензобак. Коли ми вранці про це дізналися, то стан був таким, наче нас із морозильника витягнули.

Цілий день міліція про все розпитує, складає акти, аж дивно й смішно. А нас о 18-й чекають на

мітингу, на площі Рози Люксембург. Туди з'їжджаються з усієї Харківщини. Уже й хлопці колеса поміняли, нібито й дозвіл на виїзд є, але менти труться-мнуться і врешті-решт таки нас із легковою відпускають, а МАЗа — ні. Ми вже на трасі, де стоять два “Камази”, один — навантажений, другий — порожній. Побігли хлопці питати водіїв “КамаЗів”, чого вони тут. Не знають. Усе стало зрозумілим. А ми чекаємо на Василя, бо його машина для нас — головна. Тоді наші депутати, про яких ми так погано думали, пішли й перенесли машину даїшників разом із ними на узбіччя, і Василь виїхав. Оце так! От що може людина в екстремальній ситуації!

сембург уже майорять прапори і гомонять тисячі щасливих мітингуючих, повна площа слобожанського патріотизму. Сміливі тут люди, горді й веселі.

— Дівчатка, а ви помітили, що з “Нашої України” всі люди такі гарні, інтелегентні, розумні, — хтось коментує.

— То ж наші люди! — радіємо. По черзі підходимо до Валерія Лебедівського, цілуємо, захоплюємось:

— Пане Валерію, — це ж подвиг на сьогодні!

— І сам не знав, що на таке здатний.

Ніла починає свій виступ розповіддю про те, що з нами чинить влада.

ЧУЮ. ЯК МОЛИТЬСЯ МІЙ НАРОД

Тріо “Золоті ключі” разом із Нілою Крюковою рвонули в “бій” за кандидата в Президенти України Віктора Ющенка. Ми довго чекали, не планували жодних концертів, зустрічей. Але далі годі було відкладати, бо довкола запанувало таке януковство, що земля не витримувала, не те що люди.

**Ой, скажи, вітре,
Ой, скажи, буйний,
Де козацька доля,
Де фортуна, де надія,
Де козацька воля?**

Тепер цю давню нашу пісню, яку ми часто співаємо в концертах, люди сприймають як сучасну, політичну.

Далі, метрів за триста, нам перекидає дорогу міліцейська машина (всіх їх, машин, було аж п'ять). І знову Валерій із хлопцями відсувають її вбік, щоб МАЗ проїхав. Тепер уже Валерій не сідав у кабіну, а стояв на приступці, виставивши ліву ногу, і таким чином не підпускав ментів. Але міліція таки перекрила рух. І тут уже Василь відзначився. Він зробив такий трюк, що в нас аж волосся попіднімалося і шпильки дубки поставали. Василь переїздить високий бордюр, шкребнувши по стовпі, а машина, як корито, перекинулася і боком їде по мураві, та знову через бордюр на трасу вилазить. Йй Богу, на це страшно було дивитися. Ура! Слава Василеві!

Далі нам дорогу перекидає зустрічний автобус, що стояв поперек дороги. Між автобусом і лівою половиною траси була невеличка “дірка”, нею і скористався Василь. А ми зі щасливим галасом заблокували цю дірку перед міліцією.

Тим часом на площі Рози Люк-

фото О. Ціацури

х. Але ми жартуємо, хоч так і не спати. Ніла згадала: “Було нас у селі така Шура, сусідка “Шуро, Шуро, що в тебе на ямці?” — питають її. “Та це у війну бомба влучила...” Регіт, сміх — і сон наче рукою зняло.

Інколи сама себе жалію: Господи, чого мені ще треба? Сиди собі в Києві з онучкою і дивись, що синок Андрій малює. Але переводжу погляд на портрет Віктора Ющенка і мені стає соромно.

Це ж по найгарячіших точках нас кинули, а ми, як на фронт, вибралися. Але якщо серйозно, це таки справжня підготовка до війни йде — чуття підказує. Хіба вони не розуміють, що проколювали на яйці, — осоромилися на весь світ — на курячому! Це ж комедія, розіграна з Януковичем в Івано-Франківську! Дешевий театр районного масштабу, навіть не обласного.

— А падав театральню...

— Краще вмерти на війні, ніж од яйця, — це я так вирішила.

Красний Луч. Мітинг на футбольному полі, на околиці міста. Ще є час, і ми вирішили прогулятися полем. Дивимось: валить народ, в основному молодь, наче з електрички. Ми зайшли майже в хвіст цієї колонії, коли чуємо — якась дівчина вигукує на радощах:

— Я буду за Януковича до мозга костей кричати!

— О, це “наші”, — кажу, — чує моє серце: щось буде...

Нас покликали до роботи. А тут валить валом януковський блок “захисників” із прапорами і мегафонами, осіб сто. Звичайно, їх набагато менше, ніж наших і цікавих, але гвалту наробили! Це такі щастя було, що нас підтримали такі оратори-депутати, як Володимир Стретович та Юрій Кармазін. Сьогодні тут мав виступати Віктор Ющенко, і януковці готувалися, на щось розраховували. Щоб вони викричалися, давали їм таку можливість, а тим часом наші депутати відпочивали. І тут Ніла мене оголосила. Взяла мікрофон і на весь голос заспівала “Дикі гуси”. Притихли. Тоді стала говорити і так голосно, що аж страшно стало від самої себе. Далі співала “Сіла птаха” і між музичними паузами казала їм гарні слова... під оце ревище.

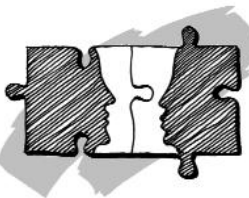
Уже два вечори нас переслідує ДАІ і обов'язково, коли стемніє, щоб люди менше бачили. Що вони хочуть? Звичайно, одного: затримати машини і якось забрати апаратуру. На наше щастя, з нами народний депутат Олег Гуменюк. Його недоторканість — нагорода в даній ситуації.

Нарешті ми в містечку Щастя. Воно було селищем, але після того, як збудували гідроелектростанцію, все обросло людьми та

Нарешті ми в містечку Щастя. Воно було селищем, але після того, як збудували гідроелектростанцію, все обросло людьми та

Чого ми тут тільки не наслушаємось про нашого кандидата. “Він вкрав наші гроші... а де наші вклади, хто їх поверне?... Он американ-

Продовження на с. 12

НОТАТКИ ПОЛІТОЛОГА

Держави, позбавлені демократичних завоювань, завжди демонструють цифри великі й прості. У них може й не вірять, але інших не мають. Тут широко присутнє планування результатів підрахунків і впевнене виконання цих планів. Навіть — перевиконання. Цікаво, наприклад, було чути, що Олександр Лукашенко був вражений високою підтримкою білорусами його наміру втретє обиратися на посаду президента. Обиратися, до речі, саме за схемою великих цифр, тобто, впевнено й без варіантів.

В Україні існує своя політична наука. Останнім часом набуває розвитку і своя політична арифметика. Починаючи з 2002 року, ми тренуємося в підрахунку чисельності парламентської більшості й окремих фракцій і ніяк не можемо впізнати у складі Верховної Ради те співвідношення політичних сил, яке формально визначило наше з вами голосування. Потім ми дивувалися, спостерігаючи за тим, як окремі депутати, провідні юристи, а потім і Конституційний Суд рахували, скільки разів обирався на посаду президента Леонід Кучма. Але головні відкриття в галузі політичної арифметики очікували нас на завершальному етапі поточної виборчої кампанії.

Чимало матеріалів для роздумів дають коливання рейтингів основних кандидатів, як чисельність, так і результати екзит-полів, складна статистика голосування по регіонах. Нарешті, маємо справжню інтригу з підрахунком голосів ЦВК та штабами Віктора Ющенка й Віктора Януковича. Є чимало свідчень, що на Банковій існував план підтасування дострокової перемоги свого єдиного кандидата. Неповне виконання плану призвело до того, що рівень фальсифікації, тобто кількості вкрадених та приписаних голосів, підраховують обидва лідери. Звичайно, цим займаються й ті, хто остаточно програє. Скажімо, комуністи, тільки застосувавши свою особливу арифметику, можуть уникнути визнання хибності своєї політичної стратегії й тактики.

Нарешті, від підрахунків та розрахунків залежить і кінцевий, надзвичайно важливий для майбутнього країни, політичний результат виборів. Ми, на жаль, не можемо довіряти цифрам як таким. Адже в нас надто мало довіри до людей, які з цими цифрами працюють. Поставити підрахунок голосів у другому турі під надійний контроль на всіх рівнях — від дільничних комісій до ЦВК — дуже потрібно. Більше того, це практично гарантує успіх демократичних сил. Підкреслимо, — це надзвичайно складне завдання. У комісіях проходимо головний фронт боротьби. Але успішний захист математики від втручання політики — гарні підрахунки — це тільки початок. Якщо переможе найдостойніший, він усе одно отримає у спадок дуже складні проблеми. При цьому їх число і складність можуть зрости ще до інвагурації.

Адже, крім підрахунків, потрібні й розрахунки, тобто дії, спрямова-

ні на перспективу, на те, щоб не тільки перемогти, а й мати змогу скористатися перемогою заради виправдання сподівань громадян. Займемося обрахунками політичної ситуації перед другим туром виборів із урахуванням таких, не технологічних, міркувань.

Цілком очевидно, що, за відносної рівності результатів, Ющенко набагато випереджає Януковича за якістю електоральної підтримки. Це позначається у двох вимірах. По-перше, його виборець у середньому більш освічений, готовий виявляти ініціативу, громадянську свідомість і відповідальність. По-друге, він, на відміну від свого візаві, має підтримку добровольців, до того ж здатних до самоорганізації. Це набагато цінніша підтримка, ніж та, що отримана за відсутності вільного вибору, в результаті тиску, ошукування та підкупу. Звичайно, ми не будемо спростовувати принципу: один громадянин — один голос. Але, коли йдеться про вимір реальної суспільної сили, усе вищезазначене

сурс. Якою мірою все це буде спрямовано на переконання виборців на їх шляху до кабінок для голосування, а якою — на заохочення тих, хто рахує та вирішує в судах спірні питання, — це, власне, обговорюється в його штабі та на Банковій.

Чинник Росії відпрацьований практично повністю. Намагання утримати ціни на пальне та основні споживчі товари потребує великих зусиль і не гарантує успіху. Ресурс обіцянок витрачений із небезпечним перевищенням можливостей їх виконання. Дієздатність пана Януковича як публічного політика була й залишається вельми обмеженою. “Вільне” спілкування в ретельно підготовлених аудиторіях вже не має жодного сенсу. Підготувати для такого спілкування країну, мабуть, не вдасться. Тож проведення теледебатів становить великий ризик. Підтримка з боку Наталії Вітренко — єдиний публічний здобуток — здатна тільки дискредитувати. Більше того, вона відтіняє його реальну політичну самотність.

УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИЧНА АРИФМЕТИКА

Під час виборів цариця наук — математика завжди прислугується політиці. В усталених демократичних суспільствах вона, передовсім, просто допомагає визначити переможця, рівень та пропорції підтримки громадянами конкретних політиків та політичних сил. Цифри тут сприймаються з великою довірою, адже правила обрахування визнаються єдиними для всіх, а політична логіка не спростовує математичної. Згадаємо, наприклад, що чотири роки тому переможця президентських виборів у США визначили кілька сотень голосів.

має велику вагу. Більше того, ці обставини промовисто свідчать про те, як зможе керувати країною кожен із цих політиків.

Зараз обом кандидатам доводиться шукати додаткові десять відсотків голосів. Але наскільки різніми є їх аргументи в цьому пошуку! У розпорядженні Віктора Януковича — його посада голови уряду та статус кандидата від влади й одного з розпорядників тінювих механізмів використання влади та державних ресурсів. Отже, він продовжуватиме робити ставку на великі гроші. Як державні, так і ті, що в результаті різних оборудок вже офіційно державі не належать. У його розпорядженні величезний інформаційний та адміністративний ре-

Крім того, для єдиного кандидата залишається проблема з'ясування стосунків із чинним президентом та керівником його адміністрації. Небезпека від соратників у найближчий час може сягнути піку. Доведеться кандидату від влади оцінити й боездатність та надійність переданих йому в розпорядження на час виборів бюрократичних загонів на місцях та реально незалежних від нього силових структур. Уся потуга держави, всупереч базовим вимогам демократії, працює на Віктора Януковича. Адже вона в межах закону має потрапити в розпорядження переможця й не має слугувати претенденту. Але працює, як може, і не більше. Вибори дійсно перетвори-

лися в протиборство влади й суспільства. Тому вони і не вільні, й нечесні, але все ж конкурентні.

Саме в суспільстві накопичені резерви, на які може розраховувати Віктор Ющенко. Те, що він поступово, з певними труднощами набував ваги та якісних ознак народного кандидата, більш чітко проявляється саме напередодні другого туру голосування. Його перемога в більшості регіонів країни стала першим важливим кроком. Зараз він має розширити соціальну базу підтримки, зняти певні перестороги відносно своїх намірів та здатності виконувати зобов'язання, які існували чи були штучно сформовані.

Важливо, щоб він не орієнтувався на класичну схему, у відповідності до якої значна частина громадян буде обирати з двох кандидатів не кращого, а того, хто викликає меншу недовіру. Таке негативне голосування напевне дасть йому перевагу над суперником. Але для успішного виконання місії президента цього замало. Він має змогу і здатен об'єднати суспільство, розколоте запеклою політичною боротьбою.

Важливим елементом консолідації країни є порозуміння між окремими частинами національної політичної еліти. Тому домовленості про підтримку й співпрацю, досягнуті Віктором Ющенко з Олександром Морозом та Анатолієм Кінахом, готовність до взаємодії демократичної платформи Народно-демократичної партії мають оцінюватися не тільки з огляду на чисельність відповідного електорату. Дійсно, голосів від Олександра Мороза може бути й більше, адже він так само, як і Ющенко, став жертвою фальсифікацій. Позиція Мороза може слугувати орієнтиром для значної частини виборців, які голосували за Петра Симоненка, але не отримали від нього позитивного сигналу щодо другого туру. Крім того, на дільницях з'являться нові виборці, готові зреагувати на результати туру першого та на політичні події, що сталися після нього.

За цих умов особливо важливим є розширення ідейно-політичного спектра підтримки Віктора Ющенка. Готовність до спільних дій правоцентристських та лівоцентристських сил, нове позиціонування тих поміркованих претендентів на роль “третьої сили”, які нещодавно були складовою пропрезидентської більшості, закладають основу для досягнення загальнонаціонального консенсусу. Фактично, попри намагання влади нав'язати суспільству теми, вигадані зарубіжними політехнологами, відбулося чітке розмежування двох претендентів на вищу державну посаду та їх прихильників за головною принциповою ознакою: ставленням до демократичних цінностей. Країна змінилася і ще більш настійливо вимагає зміни влади. Залишилося зафіксувати ці зміни в цифрах і звірити правильність результату з принципом народовладдя.

- **Олександр ДЕРГАЧОВ**, політолог, головний редактор видання “Прозора політика”

ЛИСТ ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

«І МЕРТВИМ, І ЖИВИМ, І НЕНАРОДЖЕННИМ ЗЕМЛЯКАМ МОЇМ...»

Шановні громадяни України, всі, кому не байдужа власна доля та доля батьків, дітей, онуків, правнуків!

Давайте в один голос скажемо: “Досить!” Досить грабувати та обдурювати народ, відбираючи в нього просте людське право на гідне, заможне життя! Ми не хочемо бути рабами когорти бандитів, які, взявши владу в свої руки, вирішують за нас, хто і ким буде! Ми хочемо працювати на процвітання нашої Батьківщини, отримуючи за це гідну зарплатню та пенсію.

За тринадцять років Незалежності Україну безсовісно грабують одні й ті самі люди; влада змінює обличчя, не змінюючи тільки своєї суті. Ми добре пам'ятаємо пана Звягільського та пана Лазаренка, наших прем'єрів, які, вкравши мільярди народних коштів, спокійно живуть, не боячись правосуддя. Кому й навіщо продано Криворіжсталь за безцінь, хто від цього виграв: держава чи окремі люди, які уособлюють владу?

Позаду 31 жовтня, день виборів Президента України. Застосувавши адмінресурс та використавши весь свій арсенал підкупу, брехні та фальсифікацій, правлячому режиму все одно не вдалося здолати власний народ. Відверто посміявшись у лице мільйонам виборців, “народна” влада заявила, що вибори пройшли чесно та прозоро. Із почуттям гумору, правда, чорного, у них все гаразд, а де ж честь та совість?

Існує думка, що кожен народ має таку владу, на яку заслуговує. Невже ми, українці, не гідні кращого? І чому це раптом нас, як товар, поділяють на сорти? Що це: різновид геноциду проти власного народу чи експеримент на нашу реакцію? І чому влада, переконана в народній любові, за тиждень до виборів почала залякувати людей, обіцяючи “...незалежно від результатів виборів, застосувати всі “законні” методи та засоби для підтримання правопорядку на всій території України”, а в ніч підрахунку голосів зігнала до столиці чи не всю українську міліцію? Що це було: демонстрація сили чи диктаторські замашки одного з кандидатів у президенти? Чи ретепіція державного перевороту!?

Ми зробили свій свідомий вибір і перемогли! Ця перемога є вкрай важливою, проте не остаточною. Для остаточної перемоги в нас є ще один шанс, можливо, останній. Від того, як ми його використаємо, залежатиме, чи зможуть наші нащадки, та й ми самі, з гордістю говорити: “Ми — українці! Ми — нація, що змогла відстояти демократію та вибороти свободу, незважаючи на тиск з боку влади!”

21 листопада 2004 року, під час другого туру президентських виборів, давайте об'єднаємося заради перемоги правди та справедливості.

Закликаю всіх, кому небайдуже майбутнє України, зробити свій вибір, прийти до виборчих дільниць і проголосувати. Разом ми переможемо, наша сила — в єдності! Давайте використаємо своє право на вибір, надане нам Конституцією! Пам'ятайте: не проголосуйте Ви, проголосують за Вас. І проголосують не на користь народу.

Разом ми змінимо життя на краще! І нехай допоможе нам Бог!

- **Андрій КИРИЛЕНКО**, м. Київ

3-ЗА ОКЕАНУ

Дорогі співвітчизники!

Світове українство gratулює вам за вашу відвагу та мужність у протистоянні владному тискові, погрозам та ганебній фальсифікації виборчого процесу 31-го жовтня. Вашим розумінням народної єдності, вашою сміливістю в боротьбі за вибір української влади, за права нашого народу вирішувати свою долю, ви піднесли українську націю в очах світової спільноти, поставили її на п'єдестал повноцінної, зрілої нації вільних народів світу. Ми свято віримо, що день першого листопада 1918 року повториться могутнім голосом

усього українського народу 21 листопада 2004 року.

Ми радіємо тому, що О. Мороз став на трибуну з В. Ющенком і Ю. Тимошенко. Краса помаранчевих кольорів на просторах майданів на тлі мальовничо колоритної осені чарує, надихає і наснажує людей вірою в силу правди й перемоги. Тепер безсумнівно треба вірити, що “народ не здолати”, коли він уже — в поході до наміченої мети.

Дорогі брати й сестри, ми знаємо, що кілька цих коротких днів до 21 листопада будуть видовжуватися та будуть найтяжчими у відсто-

юванні ваших прав. Влада зі своїми поплічниками буде чинити найрізноманітніші труднощі й перешкоди, щоб пропхати свого кандидата, який уже обіцяв легалізацію двомовності й подвійного громадянства. Не піддавайтеся спокусі, гордо, із піднесеним чолом ідіть сміливо до своєї мети, за вами — перемога, за вами стоїть світ і світове українство. “Сила народу” мобілізує народ у похід до перемоги. Дивіться, щоб не було жодного українця, який не взяв би участі в цьому поході.

Шкода, що шкільна дирекція в

Черкасах звільнила студентку зі школи за те, що та зодягнула помаранчеву хустку. Надіємося, що недоввіз за що несправедливість директор школи піде на “зелену пащу”. Також треба погратувати російському мистцеві Крутому, що відмінив свій концерт в Україні, бо в Україні вже відбувається забагато російських концертів.

Силу народу не здолати, бо сила народу — єдина запорука в осягненні правди, справедливості та добробуту страждаючої нації.

- **Олесь УКРАЇНСЬКИЙ**

ПРОСТІР ДЛЯ ДУШІ

...Колись, наче самочинно, в мене виникла цікава аллюзія: поезія Богдана Чепурка чимось подібна до графіки зі щільно-густим та насичено-експресивним штрихом, із добре організованим художнім самопростором. Отже, поет наполегливо та крок за кроком опрацьовує його, поступово освоюючи щораз нові й нові обшири... І сам тішиться новими здобутками, і дбає про смаки та інтереси читача, який, зрозуміло, постійно прагне поетичних відкриттів.

Алюзії таки повертаються! Тримаю в руках добротний, у твердій заламінованій палітурці томик поезії Богдана Чепурка “Викрадення Європи”. Для себе я назвав би цю книжку в підзаголовку “Поезії нинішні та з років”, хоча три четверті віршів — нові. Отож, із років різних: і лагідних, і вельми тривожних, і дратівливих, і врівноважено плінних, і напружених до надриву, і гармонійно творчих. Одне слово, — на зламі тисячоліть, коли Україна — в тяжкій духовній борні. Коли навіть найменшому українцю — непереливки, поет Богдан Чепурко

«ВИКРАДЕННЯ ЄВРОПИ» —

продовжує писати вірші, а подеколи, як у нашому випадку, ще й ілюструє їх. Та ще й завершує книжку розкішним есеєм “Повернення викраденої Європи. По мові — післямова”. Чи конче ця прозова й дуже особистісна, переживально-епілогічна річ мала б стати своєрідною програмою сходження до естетичних витоків Чепуркової поезії, а заодно — дати й певні кодові ключі до назви книжки?.. Можливо! Однак цей твір заслуговує, навіть вимагає, окремого видання, проілюстрованого десятком-другим глибоких авторських малюнків (із проникливим етнографічно-медитативним підтекстом, що Б. Чепуркові-художнику особливо вдається). Такий проект, схоже, в поета — попереду... І в читача, який любить цього даровитого автора, з’явилася б ще одна Добра Книга.

...Гортаю “Викрадення Європи”. Вихоплюю поезії то поодинокі, а то й по дві-три спільні. За якийсь

час знову повертаюся до початку... І, зрештою, містично-притягальна сила книжки змушує перечитати геть усе послідовно, як і задумав автор. Дослухатися до кожної ноти, до поодинокого бриніння, що, можливо, десь там — аж на дальньому плані — найбільш стишене. Здавалося б, — поза звичними законами доступної нам гармонії. Я не формулював цієї думки зумисне, доречі виписуючи або вичавлюючи певну універсальну формулу самобутності поезії Богдана Чепурка. Ні! Даремно гаяти час на вихоплення того, що дістається у глибинних нічних чужинах, у молитовній співтворчості з нашим духовним космосом, та вимірюється безцінністю самого життя.

*Плащаниця мого віриша
Проявилася у душі.
Запеклася кров у вічність.
Бог явився у вірші.*

...Авторський трагізм — це світлий існувальний трагізм екс-

пресивного лірика, спохопленого безконечного мандрівця, пророчого звісника нової реальності.

*Це я ловити риби зір воскреслих
В Чумацький Шлях збираюся
гребти.*

*Це впала тінь моя і ніжно
пестить*

Загублених в дорозі до мети.

Десь із закапелків пам’яті висмикую чинсь твердо фразовану в своїй однозначності думку щодо поезії Б. Чепурка, мовляв, “читачеві буде затишно в цьому химерному світі поета”. І мислю собі, що все ж не так затишно, як простороприродно. Адже його поезія — простір для душі: “летить із неба первородний вірш”.

*І щось таке неназване, незване
Провітлює усе моє життя.*

*І все візьме — лиш тінь свою
зостане,*

Тінь птаха, що літає в небесах.

• **Віктор ПАЛИНСЬКИЙ**

ПОСТАТЬ

Із грузинсько-українською художницею Еммою Кшуташвілі ми познайомилися кілька років тому на її персональній виставці в Національному музеї Тараса Шевченка. З картин сумовито позирали цариця Тамара й Давид-будівничий, тбіліською вулицею ледь чутно ступав ангел, а над Україною на баских конях летіли козаки — вони так поспішали, що, мабуть, і самі не помітили, як відірвалися від землі... Доля збила художницю теж отак, на льоту. Уявіть собі: за плечима — Тбіліська академія мистецтв, участь у республіканських, всесоюзних і міжнародних виставках, попереду — безліч планів, перспектив... І раптом — 14 років небуття, існування без права не тільки на творчість, а й на повноцінне життя. Інтоксикація грипу на спинний мозок призвела до повного паралічу.

Тбіліська спека просто-таки вбивала хвору, тож лікарі порекомендували переїхати на північ. І Дарія Токашвілі покинула все — дім, роботу, Батьківщину задля блаженної надії на видужання доньки. “Мама вдруге народила мене в Україні. Вона привезла мене сюди зовсім безпорадну, на носилках”, — згадує Емма Іванівна. І дивовижна річ: чи то земля наша кийвська, чи неситна віра матері, чи майстерні лікарі таки зробили чудо — художниця стала на ноги.

Коли спілкуєшся з нею, розумієш: інакше бути їй не могло. Енергії, життєвому напору цієї жінки може позаздрити будь-хто. Чотирнадцять років нерухомості тепер ніби надолужуються сплеском творчої

СЛОВОМ І ПЕНЗЛЕМ

активності, і не тільки в графіці, живописі й декоративній скульптурі. Услід за своєю матір’ю, поетесою Дарією Токашвілі, Емма Іванівна пише вірші, деякі з них навіть покладені на музику. Ці пісні можна почути на виставках, творчих вечорах і зустрічах, які невтомно організовує мисткиня в українській столиці.

Своєрідним підсумком її творчої діяльності стала книга “Емма Кшуташвілі — художник та поет”, яка нещодавно побачила світ у кийвському видавництві “Етнос” на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України за Програмою випуску соціально значущих видань. Перша частина розповідає про творчість Емми Іванівни аж п’ятьма мовами — грузин-

ською, українською, російською, англійською та німецькою. Зокрема відповідальний секретар Національної спілки художників України В. Перевальський наголошує: “Емма Кшуташвілі є цікавою, своєрідною, колоритною творчою постаттю в сучасному мистецькому житті України. Наперекір усім життєвим випробовуванням вона утверджує себе як значний український художник грузинського походження, сприяє єднанню культур і народів”.

Друга й третя частини книжки містять як власні вірші Емми Кшуташвілі, перекладені трьома мовами, так і її переклади 33 українських поетів грузинською. А найголовніший доробок становлять, звісно ж, твори Емми Кшуташвілі-

художниці. Читач знайде в альбомі чимало репродукцій живописних, графічних, скульптурно-керамічних робіт мисткині. А ще — численні фотографії друзів, які допомагають жити й творити: поети Рауль Чілачава й Борис Олійник, артистки Раїса Недашківська, Людмила Семененко, Людмила Марцевич...

Багатьох із них можна було побачити нещодавно в Українському фонді культури на презентації книжки, яка стала приводом для розмови не тільки про неповторну особистість Емми Кшуташвілі, а й про дивовижну спорідненість двох народів, взаємозбагачення культур.

До речі, нині Емма Іванівна збирає матеріали до наступної книжки “Щиросердна” — це будуть розповіді українських письменників, музикантів, художників, артистів про їхні зв’язки з Грузією.

• **Марія ЛИТВИН**

БЛАГОСЛОВЕННЯ

У Святому Письмі, у розділі “Книги поетичні”, йдеться про те, що слово *псалом* — грецького походження і означає пісенспівання у супроводі якогось музичного інструмента або ж виконання його хорами. У псалмах сконцентровано велику силу людських почуттів, яка виливається в широкі молитвах до Бога. Це сум, радощі, покута та хвала. Значну частину псалмів, як відомо, приписують Давидові. І дуже приємно, що поет і науковець Тетяна Яковенко вдалася до цієї подвижницької та богоугодної справи.

Такі спроби в українській літературі, як відомо, робилися ще з часів українського середньовіччя, до них зверталися наші видатні

ВАЖЛИВИЙ ВНЕСОК

Відгук на книгу “Псалми Давидові” Тетяни Яковенко

митці — Тарас Шевченко та Леся Українка. Це, зрештою, і не дивно, адже з найкращих часів християнської Церкви молитва псалмами посідала друге місце після Господньої молитви. У коментарях до псалмів, зокрема, згадується про те, що святий Василій Великий, почувши, як співають псалми на два хори, сказав: “Чого тільки не знайдеш у них! Прояв могутності, досконалість справедливості, поважність поміркованості, повноту мудрості, шлях до покути, міру терпеливості, одне слово — уся сукупність благ!”

Переспів Давидових псалмів

Тетяни Яковенко дає змогу не лише практикуючим християнам, але й усім зацікавленим Божою наукою та красним українським письменством проникнутися величчю “Книги псалмів”. Письменниця тонко відчула делікатність і особливість образної мови Давидових псалмів. Вона зуміла вишуканою мовою передати сакральність їхнього змісту. Той, хто відкріє сторінки книги переспівів Давидових псалмів Тетяни Яковенко, відчує, наскільки легко вони читаються і сприймаються в поетичній формі. Впевнений, що не менш природно вони ляжуть на музику.

Така творча робота, виконана фахівцями високого рівня, надзвичайно необхідна для розвитку нашої Церкви та культури. Кожен крок у поступі на тернистій стежці подолання років войовничого безбожництва наближає нас до віри, до істинного розуміння Божого вчення.

Без сумніву, вдала поетична спроба письменниці та науковця Тетяни Яковенко — важливий внесок у наближення вірних до суті Давидових псалмів, та й усього християнського вчення. Бажаю авторові продовжувати свою нелегку роботу задля прославлення Божого слова, нашої Церкви та утвердження позицій національної культури.

• **Софрон МУДРИЙ,**
ЧСВВ, проф. д-р., правлячий Єпископ Івано-Франківської Єпархії

РЕФЛЕКСІЇ

ЗАТИШОК УЯВЛЕНЬ

Люди повинні бути такими, якими ми їх собі уявляємо. Робити бажані (або — хоч передбачувані речі), казати слова, які ми хочемо почути. Бо життя і так настільки коротке, що по кілька разів звикати до однієї й тієї ж людини — просто часу не вистає. Та й чому, скажімо, хтось повинен когось там вивчати знову і знову, коли тут навіть себе не встигаєш проаналізувати?

Ми вже настільки заклопотані, що іноді робимо собі запас форм уявлень, у які втискуємо (або — по яких розмазуємо) нових знайомих. Що тут неправильного? Нас також у початкових класах учителі розфасовували по таких формах. Більшість дотепер не вибралася. Грає роль відмінників і двічників, жовтенят, які найшвидше збирають макулатуру, жителів віслучих парт, з якими ніхто серйозно не говорить, але яких усі бояться. Бо змінювати щось — даремно, ніхто не повірить. Сам собі деколи не повіриш.

Скажете, такий підхід заважає розвитку особистості? Ще чого! Такий підхід, шановні, наводить порядок. Крім того, це дуже зручно. Якщо ви не маєте свого уявлення про когось чи про щось, то берете якусь там газету чи журнал і... вже маєте. Із чим вас і вітаю!

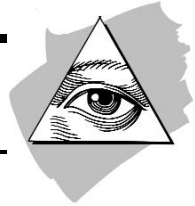
Правда, деколи ця програма дає збої. От, наприклад, написав один дуже відомий письменник роман. Але виявилось, що цей роман не такий, яким його чекав побачити менш відомий критик. Та й взагалі, чекав не лише цей критик, а й багато хто. Не такий — усе тут. Але критикові пальці до рота не клади. Ви що собі думали, що він розчарувався і заспокоївся? Заспокоїтися можна, якщо нічого не чекаєш. Тому критик взяв і написав. Критику. Ні. Заборону на існування роману. Ледь не заборонив і самого письменника, але вчасно схаменувся.

Ви можете запитати: хто цьому критикові дозволив встановлювати якісь рамки для відомого письменника? Він сам собі дозволив. Мав право. А відомий письменник такого права — не вважав у рамки — не мав, бо він дуже відомий, а вчинки таких уже належать не їм самим, а людству.

Зрештою, — ніхто, окрім нас, не має такого права: вилазити за рамки. Взагалі — ніхто не має права на метаморфози. Міліціонери на дорогах повинні бути поганими, а на телеекрані — хорошими. Вчителі — бідними, а викладачі — хапугами. Рідні діти — слухняними та обдарованими, чужі — тупими й нахабними. Президент повинен бути таким, щоб його хотілося якомога швидше переобрати і всім хвалитися, що за нього не голосував.

Бо, погодьтеся, якщо ти отримувеш суперову зарплатню, маєш хороше тепле житло з цілодобовою водою, живеш у країні, де всі шанують закон, а вулиці мийть кілька разів на день, якщо відпустка в тебе обов’язково влітку та обов’язково в якомусь із островів, якщо тобі не хочеться щовечора жбурляти пультком у телевізор, якщо тобі навіть немає кого обляжати, то що ж це за життя таке?! Хоча... Якщо постаратися, — можна звикнути.

• **Марія КРИШТОПА**

“БУДЕМО ЗАКРІПЛЮВАТИ НАСЛІДКИ КОЛИШНЬОЇ КОЛОНІЗАЦІЇ?”

— **Пані Людмила, здається, ситуація вкотре повторюється?**

— Гадаю, спекулювання проблемами російської мови в Україні аж ніяк не має на меті якогось культурного поступу чи захисту культурних прав російськомовного населення. Проблеми російської мови як мови спілкування в Україні не існує. Історично склалося так, що цією мовою володіє усе доросле населення нашої країни. І це добре! Чим більше ми знаємо мов, тим більше можливостей для наших контактів із людьми і самостійного вибору інформації. Інша річ, що нам повсякчас нав'язують проблеми надання офіційного статусу російській мові. Щодо цієї проблеми й українці, й росіяни мусять бути чесними одні перед одними. Чому лише російській мові потрібно надавати офіційного статусу, адже в Україні живуть представники багатьох інших національних меншин, для яких Конституція України закріплює однакові з росіянами права? Якщо володіння російською і незнання багатьма українцями своєї рідної мови і культури є наслідком русифікаторської колонізаційної політики Росії в Україні, то навіщо в незалежній державі закріплювати наслідки колишньої колонізації? Якщо ж права російської мови обстоюють як культурне право росіян до національної ідентичності, то це право російська мова має. Гадаю, що варто уважніше й соціологічно обґрунтованіше поставитися до вивчення російської мови в закладах середньої освіти.

Я вже неодноразово говорила й говоритиму про те, що російську мову в школах потрібно вивчати. Я особисто негативно ставлюся до акцій пікетувань Верховної Ради з вимогами вилучити російську мову із закладів середньої освіти. Статус російської мови усталиться природним чином, коли ми відмовимося від імперської ностальгії, коли середньостатистичний громадянин України економічно зміцниться і задоволення своїх культурних потреб буде вбачати не лише в межах рідної культури, а й у пізнанні культури інших народів, а особливо того народу, який віками жив на українській землі. Українська мова є природним складником нашого географічного середовища, так само, як ліси, річки, увесь ландшафт, у якому ми живемо. І з цього погляду на неї так само розповсюджується потреба здорової екології. Всі, хто живе в Україні сьогодні, мусять усвідомити не лише свої прагматичні інтереси, а й свій моральний обов'язок перед українською мовою, яка вивторилася лише тут як певний культурно-психологічний феномен і яка не має для свого життя іншого природного місця на Землі.

— **Оскільки мова зайшла про соціологічні дослідження, то, гадаю, Ганно Михайлівно, є сенс поговорити про такий важкий аргумент, як перепис 2000 року. Про що він свідчить?**

— Останній перепис населення України 2001 року показав значні зміни демографічної, соціальної та національної структури, що мало б враховуватися урядом у формуванні основних напрямків внутрішньої та зовнішньої політики держави. Однак найбільшу увагу сьогоднішніх політиків привертає національна статистика, дані якої перетворюються із суто наукового, пізнавального значення у знаряддя політичних маніпуляцій. Зокрема перепис показав, що українці в Україні становлять 77,8 %, росіяни

— 17,3 %, білоруси, молдовани, кримські татари — від 0,9 до 0,5 %, а всі інші етнічні групи — від 0,4 до 0,1 %. Тобто, українці є титульною нацією, яка не тільки дала назву державі, але й становить абсолютну більшість у своїй країні. Якщо не брати до уваги Донбас та Крим, у всіх інших регіонах українці становлять від 75 до 96 %.

Значну, другу за чисельністю та питомою вагою, етнічну групу в Україні творять росіяни. Інші етнічні групи відносно малочисельні, більша частина їх, крім румунів у Чернівецькій області та угорців у Закарпатській, мешкає в Україні розсіяно.

— **Здавалося б, що результати є абсолютно закономірними?**

— Проте вони виявилися абсолютно несподіваними для росіян, які змушені були визнати себе національною меншиною в Україні. Це викликало значний ажіотаж спочатку в політичних колах Росії, де підняли питання про насильницьку українізацію російського населення України, його утисків та необхідність його захисту, а потім і в Україні російські організації заявили про свої особливі права в державі.

— **Чи можна якось аргументувати такі вимоги?**

— Жодних аргументів на цю користь знайти не вдається, адже в Україні не насаджується мовна політика, не практикується національна дискримінація, не порушуються громадянські права, національні меншини отримали значні можливості для реалізації своїх культурно-духовних потреб.

— **Пані Людмила, чи можна сказати, що мовна ситуація в Україні є наслідком певних історичних закономірностей?**

— Так. У тих історичних стосунках, що існували між Україною і Ро-

етнічної спільноти поняття “національна меншина” сприймається болісно. Як свідчить європейський досвід, при послідовній державній етнополітиці з часом це почуття “комплексу нацмена” мало б зникнути і натомість формувалася б самоідентифікація з українським громадянством при збереженні етнічної приналежності. Це забезпечує стабільний розвиток держави, дає змогу уникнути розколу суспільства і, що найважливіше, зводить можливість проявів міжнаціональних конфліктів до нуля.

“СЕЛЯНСЬКИЙ СТАТУС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ”

— **Проте, як засвідчує загострення політичної боротьби, бажання за будь-яких умов прийти до влади змушує деяких політиків вдаватися до спекуляцій даними національної статистики і, що найбільш цинічно, почуттями українських росіян, піднімаючи питання надання російській мові статусу державної в Україні. Якими є аргументи таких спекуляцій?**

— За основу береться мовна статистика, суть якої полягає в тому, що під час перепису населення

ській — 21,3 %, Харківській — 25,8 %, Одеській — 28,2 %, Донецькій — 58,7 %, в Криму — 59,5 %, де будь-які спроби навіть запровадити навчання українською мовою в школах чи внз викликають істерію, обурення, скарги російського населення. Крім того, ці області найбільш урбанізовані, що ускладнює ситуацію, адже українськомовне населення продовжує переважати серед сільських мешканців, а більшість міського населення даних регіонів — російськомовне. Тут залишається традиційний селянський статус української мови.

“РАДЯНСЬКИМИ ЛЮДЬМИ” СЕБЕ САМОІДЕНТИФІКУЮТЬ 12 % НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ”

— **Це далеко не єдина реальність етнічної структури України?**

— Так. Ще однією реальною сучасної етнічної структури України стало формування окремої специфічної спільноти “радянські люди”. Вона об'єднує різних за етнічним походженням мешканців, у тому числі й українців, які не можуть змиритися зі зникненням СРСР і які тримаються за спогади та сим-

пами українців та росіян, які разом в Україні становлять 95,1 %.

— **Але це далеко не єдиний спадок від тоталітарного режиму?**

— Ще одним складним спадком національної політики радянського керівництва стала так звана багатонаціональність України. Вживання цього поняття щодо України взагалі є некоректним і вносить багато плутанини у вивчення внутрішнього життя країни. Національність передбачає можливість для формування державних інституцій, територіальних автономій, а етнічна меншина вимагає захисту національно-культурних прав, навіть національно-культурних автономій без самоврядних політичних структур. Росія залишається, без сумніву, полінаціональною, і на це вказує її федеративний устрій. Україна ж поліетнічна, де етнічні меншини користуються всіма правами, обумовленими міжнародним правом. До речі, в Україні етнополітика значно ліберальніша, ніж у більшості країн Європи, де йдеться про захист прав кожного окремого громадянина при дотриманні ним законодавства, а культурно-мовні проблеми вирішуються самотужки самими етнічними групами.

“ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ СВОЇХ НАЩАДКІВ УКРАЇНЦІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ НЕ МАЮТЬ”

— **То про що свідчить національна статистика, на якій так спекулюють політики і претенденти виборчих перегонів?**

— Національна статистика свідчить, що в Україні існує заголовна нація та етнічні групи (меншини). Тому державна політика має бути зваженою, спрямованою на забезпечення розвитку як україн-

ської спільноти, бо вона є основою національного організму, так і етнічних меншин, які є окремими частинами цього організму. При цьому стратегічною метою має бути консолідація їх усіх у політичну спільноту — громадянську націю. Будь-які спекуляції довкола цієї проблеми викликають тільки імовірність міжнаціональної напруги, розколу суспільства, а тому безвідповідальні й небезпечні.

— **Тож, пані Людмила, що необхідно, аби українська мова набула реально належного статусу в нашій державі, і коли мовна проблема перестане бути темою обговорення і політичних спекуляцій?**

— Допоки українська мова не стане кваліфікаційною вимогою до посади, а знання її не буде матеріально заохочене (до речі, за знання іноземної мови службовцям доплачували раніше і тепер доплачують 15 % посадового окладу), допоки, через відсутність державної національної політики, проблемами національно-культурного відродження та впровадження і функціонування державної української мови перейматимуться лише політичні партії та громадсько-культурні організації, — доти ми змушені будемо захищати свою мову й культуру в своїй державі. Бо в ставленні до української мови як державної все починається від перших осіб держави. До того й самі українці, як ніхто інший, мусять дбати про позитивне сприйняття своїх національних потреб і прагнень. А це означає — дбати про піднесення свого культурного рівня, відмовитися від культивування старосвітських загумінкових стереотипів у своєму культурному самовияві.

● Розмову вела й записала **Марія ВИШНЕВСЬКА**

УСЕ ПОЧИНАЄТЬСЯ

Заяви, які пролунали на цьогорічній президентській виборчій кампанії, вкотре засвідчили, що національна карта знову є козирною, а мовні проблеми — не стільки лінгвістичні, як політичні. Про історичні закономірності та статистичні реалії розмірковують науковці Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича: доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук Ганна СКОРЕЙКО та доцент кафедри сучасної української мови, кандидат філологічних наук Людмила ТКАЧ.

сією, мовні проблеми завжди були політичними. Але чи варто нам сьогодні наслідувати поганий політичний приклад? Адже хибна національна політика була одним із вирішальних чинників, який зруйнував Російську імперію. Як бачимо, у сучасному світі національні конфлікти найбільш болючі й мають дуже важкі наслідки. Хіба не цьому навчає приклад Югославії й Чечні?

— **Але, як буває в таких випадках, зовнішні інсинуації активізують внутрішні сили, які воліють, спекулюючи на почуттях росіян України, заробити політичний капітал або якісь певні дивіденди, чи не так?**

— Крім зовнішньополітичного фактора, тут має місце ще й морально-психологічний чинник: росіяни тривалий час — більше 300 років — почували себе в Україні представниками титульної державотворчої нації з усіма наслідками та можливостями і зараз їм важко змиритися зі зміною статусу, визнати себе національною меншиною. Тим більше, що історично склалося так, що в Росії становили “нацменів”, “інородців” завжди було принизливим, тому застосування щодо цієї

окремо визначалася ще й рідна мова. Результати показали, що українську мову рідною визнали 67,5 %, російську — 29,6 %. Звичайно, можна згадати століття русифікаторської політики на українських землях, наплив мешканців російських губерній часів Російської імперії та СРСР, престижність російської мови на протигагу селянському статусу української мови в усі часи тощо. Чого тільки варта та ж сама політика радянського керівництва, спрямована на формування нової спільноти “радянський народ”, та неофіційне надання російській мові статусу державної на території всього Радянського Союзу. Наслідком цього стало формування значної групи російськомовних українців. Статистичні дані свідчать, що тільки 85,2 % українців розмовляють українською, 14,8 % визнали своєю рідною російську мову.

— **Чи мають вони шанс повернутися до мови своїх батьків?**

— За існуючої непослідовної етнополітики держави це видається малоімовірним, адже більшість російськомовних українців мешкає в Запорізькій області — 30,9 %, Луганській — 49,4 %, Дніпропетров-

воли колишньої могутньої держави, серед яких і російська мова. За соціологічними опитуваннями 2000 р., з “радянськими людьми” себе самоідентифікували 12,6 % населення України, переважно східних та південних областей. Суттєво поповнюють російськомовну групу населення України представники деяких етнічних меншин, які розсіяно мешкають по всій країні і не мають змоги об'єднуватися та зберігати свої мовні й культурні традиції. Найбільш русифікованими серед них виявилися євреї, серед яких тільки 3,1 % визнають рідною мову своєї національності, а 83 % розмовляють поросійськи. Рідною визнали російську мову і 88,5 % греків, 64,7 % німців, 62,5 % білорусів, 58,7 % татар, 54,4 % грузинів і т. д. Зауважимо, що всі національні меншини мають змогу зберігати й розвивати свої мовно-культурні традиції, забезпечені й гарантовані державою. При існуючих політичних спекуляціях на даних мовної статистики більшість малих етнічних меншин, імовірно, не зможуть їх реалізувати, вони можуть бути поглинені іншими більш потужними гру-

ФЕСТИВАЛЬ

Щороку “Молодість” радує українських глядачів розмаїттям світових кінодебютів, а також дає змогу прослідкувати за тенденціями у світовому кінематографі, зустрітися з видатними діячами “десятої музи”, переглянути нові українські стрічки. Наші кінотеатри й телебачення не так часто включають у свій репертуар справді неординарне кіно, тому, коли приходять “Молодість”, Будинки кіно “тріщать по швах”, бо вмістити всіх бажаючих долучитися до фестивального кіно він не може.

Цьогорічне відкриття фестивалю вразило своєю аскетичністю. Ніяких помпезних декорацій, концертних номерів, музики й феєрверків. Усе дуже скромно: на сцені — тільки офіційні особи та гості. Отож, усе дійство обмежалося словесними прикрасами. Особливо

Із 23 по 31 жовтня в Києві проходив XXXIV-ий Міжнародний кінофестиваль “Молодість”. Уже традиційно останній тиждень жовтня — вельми насичені кінодні: конкурсна програма, ретроспективи, позаконкурсні покази. Тижня не вистачає, от якби все це тривало місяць, — бо передивитися все, що демонстрували в трьох залах Будинку кіно та найбільших київських кінотеатрах із ранку до ночі було неможливо. Хоча з іншого боку, кожен міг вибрати собі щось за смаком із розлогого кіноменю. Пригадати старі улюблені фільми, передивитися стрічки-переможці міжнародних фестивалів, ознайомитися з роботами дебютантів...

гарними вони вийшли в президента фестивалю Богдана Ступки, який очевидно був у доброму гуморі. “Що може бути кращим за молодість?” — запитав він риторично. І продовжив про її переваги: “Інший кут зору на життя, на творчість”. За переконанням пана Богдана, людина залишається молодою завжди, навіть у сто років. Звучить дуже оптимістично... Одразу хочеться витягти підтекст — виходить, що “Молодість” буде вічною...

На відкритті був присут-

ній і голова цьогорічного поважного журі — колишній киянин Вадим Перельман, нині — відомий американський режисер, чий фільм “Дім з піску і туману” висувався на цьогорічного “Оскара” в кількох номінаціях. Перельман не був у Києві з 1977 року і нині дуже радий можливості побувати в рідному місті, в якому багато що змінилося. А почесним гостем, який отримав “Скіфського оленя” (нагорода “Молодості”) за внесок у кінемистецтво та ікону в по-

дарунок, став французький режисер Ролан Жоффе. Він — учасник і призер багатьох міжнародних фестивалів, автор відомих фільмів, серед яких, зокрема, “Ватель” із Жераром Депардье. Привітальна промова гостя перетворилася на дотепну оповідь про часи його молодості, мораль якої: розум — не найголовніше, обов’язково мають бути ще й почуття. Фільм на відкритті фестивалю традиційно був від наших сусідів, цього разу — від росіян. Щоправда, є в

34-ИЙ

ньому і вагома українська частина. Йдеться про стрічку “Свої” з Богданом Ступкою в головній ролі, яка на цьогорічному Московському кінофестивалі збрала врожай “Святих Георгіїв”, зокрема — за кращий фільм

і кращу чоловічу роль. Ця кінооповідь має тематичну особливість, що й деякі інші картини останніх років про Велику вітчизняну війну — “незнайома війна” без баталій, героїзму-патріотизму, армії і танків. У сучасному трактуванні тут кожен намагається захистити перш за все себе і своїх близьких. І це цілком природно. А ще на війні дивовижним чином починає стиратися межа між своїми та чужими... Крім Богдана Ступки в ролі старого батька, у фільмі знялися відомі актори Костянтин Хабенський, Сергій Гармаш, Федір Бондарчук. Отож, ті, що витримали перші натуралістичні кадри фільму, дали захоплювалися напруженим сюжетом і чудовими акторськими роботами. А “Молодість” отримала гарний заспів, бо лінія психологічного кіно (а саме таким є фільм “Свої”) продовжилася в конкурсній програмі.

ДЕБЮТИ

Аксіоматичною є думка: все, що робить молодь, — руйнує усталені рамки, загальноприйняті норми і тому подібне. Епатаж, експериментаторство, гумор — зазвичай таких складових очікують від творців молодих митців. Цьогорічна програма студентських фільмів зайвий раз доводить, що молодь, перш за все, — непередбачувана, а тому може й не відповідати тим усталеним стереотипам. Студентська кіномолодь виявилася доволі ліричною та самозаглибленою. Ніякої “чорнухи”, соціальки, бунтів, насилля, збочень та інших модних кінематографічних тем. Кохання або родинні стосунки, світ дитинства — такими виявилися превалюючі мотиви в студентському кіно. Хоча

Режисер О. Гулеа

на фоні великої кількості кінопродукції (як масової, так і фестивальної), в якій переважає “темна сторона”, повернення до таких мирних тем видається справжньою революцією.

Гумору виявилось не так багато, — й на диво, цього разу відзначилися німці: іронічний погляд на інтернаціональне кохання (“Кохання по-турецьки” О. Ілдріма) чи любовний трикутник (“Ніч напередодні” Н. Сандвіка). Або ж на любов у світі тварин — у мультику “Король дурнів” О. Енке закохана жаба чоловічої статі безуспішно намагається привернути увагу вередливої лані. Що він тільки не робить — змінює образи, перетворюючись у різних представників фауни, а красуня аж ніяк не хоче подарувати жабі (тобто жабу) свій поцілунок, щоб той перетворився на принца...

Один комедійний фільм,

ЗАКОХАНІ ТА

та ще й про любов, представила українська сторона. “Трагічне кохання до зрадливої Нуськи” Тараса Ткаченка вже встиг одержати кілька призів на фестивалі “Відкрита ніч”, а на “Молодості” отримав найвищу оцінку глядачів серед інших українських фільмів. Власне, жанр стрічки — трагікомедія — досить складний. Та автору вдається розказати історію за оповіданням Юрія Винничука “Граната на двох” із м’яким гумором. Двоє хлопчаків закохалися в дорослу красуню. А оскільки вона не звертає на них уваги, єдиний дієвий засіб від нерозділеної любові — розпрощатися з життям. Зате потім об’єкт кохання буде страждати й мучитися докорами сумління... Зрештою, все закінчується добре, бо втопитися — страшно, а пігулки, яких наковталися юні Ромео, виявилися проносним... Куди кращими ліками від кохання став кропив’яний віник у руках красуні. До плюсів фільму слід ще додати гарну “картинку” в коричневих тонах, стилізовану під старі фотографії, та добре передану атмосферу сонного провінційного містечка.

Загалом українські студентські фільми відрізнялися від інших і тематикою, і стилістикою. За суттю — притчеві історії з авторським баченням, за формою — різний відеоряд, насичений метафоричною образністю. Стрічка “Канатоходка” Олени Голосій — історія про дитячу мрію, яка може здолати нерозуміння й жорстокість, про нестандартну особистість, яка прагне до висот у приземленому світі. Фінал — оптимістичний, бо “білий ворон” вдалося зачарувати

“Король дурнів”

“Марко і вовк”

кривдників силою своєї мрії. “Кордон” Олега Туранського — лаконічна і стримана (із анаражу — тільки колючий дріт і сніг, із дійових осіб — лише два солдати) алегорична притча без слів про боротьбу й ціну миру. “Мій Гоголь” Віри Яковенко — авторський погляд на феномен гоголівських “Шинелі” та “Мертвих душ”, а також — на ціну, яку доводиться платити за можливість створити шедевр. Та потім не читачі, а спокусник Мефістофель (у виконанні Вадима Скуратівського) гортає стос рукописних листків... Тож “Мій Гоголь” — серйозна заявка на авторське інтелектуальне кіно. З цього ряду випадає лише фільм “Сидячи на білій смугі” Юрія Козира — спроба попрацювати в жанрі молодіжної кримінальної комедії — напямі, який взагалі відсутній у нашому кінематографі.

Ще одна стрічка, яка вирізнялася серед інших студентських робіт своєю тематикою, — документальна “Бог грає на саксофоні, дявол — на скрипці” румунської режисерки Олександри Гулеа. Це — оповідь про пацієнтів психіатричної лікарні, про замкнуте суспільство, яке там утворилося. Зйомки велися дуже довго, знімальна група провела в бжезьвілі близько 5 місяців. Вони навіть встигли заприятелювати з хворими, тож у фільмі немає жодного професійного актора. Зате виникали проблеми з адміністрацією лікарні, яка намагалася перешкодити зйомкам. Та екстремальні умови під час створення фільму виявилися не марними, адже саме ця стрічка стала переможцем серед студентських фільмів.

КОРОТКИЙ МЕТР

Короткий метр — водночас простий і складний вид кіно. Бо іноді всього в кілька хвилин потрібно вкласти історію, нехай і невеличку, але виразну, бо інакше вона просто промайне своєю швидкоплинністю повз глядача. А який жанр найбільш придатний для лаконічного кіно? У залежності від поставленої мети — анекдот, байка або притча, тобто маленька завершена оповідь з яскравим або несподіваним висновком. Такий жанр дає глядачеві простір для думок і власних трактувань. Ось ніби ідея лежить на поверхні, смикнув її, — а за нею тягнуться інші, яких спершу й не помітив.

Власне, таких історій — професійно зроблених, із несподіваною фабулою — вистачало. Найпопулярнішою темою виявилось дослідження людських стосунків, значною мірою, — сімейних. Прикмети часу й простору загалом відсутні, головне — людина, але не в соціумі, а в своїх переживаннях, особистість, яка ховається від світу в глибину самої себе або ж тікає, якщо сторонні намагаються втрутитися у цей внутрішній універсум. Наприклад, “Ейфелева вежа” шведа Н. Радстрема: чоловік побачив сон, що зникла Ейфелева вежа, та коли він розповідає іншим цей сон, виявляється, що такої спороди не існує, а є Кіплінгова вежа (що має точнісінький вигляд Ейфеле-

“Вже мертвий”

вої), яка знаходиться... в Лондоні. Тож як зберегти власну ідентичність і здоровий глузд у світі, де все перемішалося? Від набридлого бізнесу й галасливої родини літній чоловік тікає на гастролі разом із власною рок-групою (“Пофарбуйте це в чорний” грека Н. Лероса). Німецька таксистка “південної” зовнішності, щоб

ВТЕКТИ В СЕБЕ

уникнути нетактовних запитань (“Ви біженка?”, “Збираєтесь тут залишитися?”), “Як ви так добре вивчили мову?”), змушена ставити клієнтам касету із записом своєї біографії (якій приділяється вся увага). Хлопчику так хочеться взяти й кудись її занести, щоб ніхто її не знайшов, — тоді б уся любов батьків дісталася б йому. Та зрештою, він починає піклуватися про дитину навіть більше за батьків — він затуляє її від пекучого сонця гілочками в руках, вдаючи дерево, що дає тінь.

“Нагляд по-сусідськи”

де можна спокійно зайнятися творчістю, зокрема проілюструвати кожний жіночий голос, який звучить у його голові, щоразу новою глиняною бабою (яку можна зруйнувати), аж поки не буде створено саме того ідеального образу. А поганого настрою взагалі не вдається уникнути, бо він поширюється на інших, мов інфекція, і ланцюгова реакція агресії ніяк не може припинитися (британсько-іспанський “Настрій” Ф. Бонда). Негаразди в родині можна нейтралізувати таким чином, як це зробив дідусь із німецького фільму “Вже мертвий” Т. Вендріха, — сісти в автобус і поїхати... прямо на небеса. А вже зовсім радикальний засіб втечі змалювано в ісландській стрічці “Остання ферма” Р. Рунарссона — залишити свою землю і ферму неможливо, тому найкращий вихід для старого господаря — поховати себе живцем разом із мертвою дружиною. Хоча, зрештою, не все так похмуро, були на конкурсній програмі й фільми з гумором. Наприклад, шведський фільм “Нагляд по-сусідськи” П. Барлаха оповідає кумедну та стару, як світ, історію про чоловіка, який ходив “наліво” під приводом прогулянки із собакою. Ось одного разу собака і з’їла трусики коханки. Так

таємне стало явним... А у стрічці “Тінь” Д. Демрі-Бернса та М. Піндера з Шотландії змалювано ситуацію, коли старший брат ревнує батьків до новонародженої сестрички (якій приділяється вся увага). Хлопчику так хочеться взяти й кудись її занести, щоб ніхто її не знайшов, — тоді б уся любов батьків дісталася б йому. Та зрештою, він починає піклуватися про дитину навіть більше за батьків — він затуляє її від пекучого сонця гілочками в руках, вдаючи дерево, що дає тінь.

Три українські фільми, які брали участь у цій категорії, хоча візуально значно відрізнялися від інших, але тематичною спрямованістю виявилися дотичними до основної течії. Про документально-ігровий фільм “Проти сонця” (знятий на старій “Свемі”, що дає дивовижний візуальний ефект) вже згадувалося вище. Докумен-

“Ще питання?”

тальний фільм “Ательє” Марини Кондратьєвої — ностальгічна втеча від галасу сучасності до старого Києва початку XX століття й цікава подорож його фотографуватися було справжньою подією для людини, на світліні вона хотіла здаватися красивішою і кращою... А фільм-притча “Пересохла земля” Тараса Томенка з вишуканим візуальним рядом та без жодного слова розповідає про те, як можна легко знайти і так само легко втратити свого ангела (хоча історія не тільки про це). Зрештою, змушений тікати навіть ангел від усієї земної нищості, яку він не здатен був подолати. Невже все, що нам залишилося, — це кілька пір’їнок з ангельських крил?..

ОСОБЛИВІ ПОДІЇ

КІНОЛАСОЦІ

Кінофестиваль “Молодість” приваблює глядачів не тільки конкурсною програмою, а й різноманітними особливими подіями — майстер-класами, ретроспективами, показами кращих зразків світового кіно.

Протягом фестивальных днів проходили майстер-класи відомих кінорежисерів — Ролана Жоффе, Ежи Гофмана, Отара Іоселіані, Юрія Іллєнка, Юрія Макарова, Богдана Вержицького, Сергія Маслобойщикова, Кіри Муратової, Вадима Перельмана, Геннадія Сидорова.

Крім того, “Молодість” традиційно запропонувала багато позаконкурсних переглядів. Один із найбільших — Панорама українського кіно 2003—2004 рр. Було показано короткометражні кіно- та вибрані відеороботи. Серед повнометражних — новий фільм Олеся Янчука “Залізна сотня” та нова стрічка Романа Балааяна “Ніч світла”. Також відбулася презентація фільму “Украдене щастя” і показ фільмів пам’яті засновника й директора кіностудії “Контакт” Лариси Роднянської.

Програма “Німецький бульвар” включала в себе демонстрацію нових фільмів Німеччини та ретроспективу фільмів Ульріке Оттінгер. У рамках року Польщі в Україні глядачі мали змогу ознайомитися з новим польським кіно та документалістикою, а також ретроспективою фільмів Яна Якуба Кольського та документальних стрічок Ежи Гофмана.

Взагалі ж географія та жанрові рамки показаних фільмів досить широкі: французьке кіно сьогодення, французький короткометражний фільм, ретроспектива фільмів за участю Жана Габена, нове російське кіно, індійська кіноколекція, краще з “Догми”, ретроспектива фільмів Отара Іоселіані.

Одна з найпопулярніших програм “Молодості” — фестивалі, оскільки в рамках цього проекту в кінотеатрах демонструються фільми-учасники та переможці міжнародних фестивалів, які навряд чи коли-небудь потраплять до нас у широкий прокат.

Ось такі особливості цьогогорічної позаконкурсної програми. Деякі цікаві моменти спостерігалися і в конкурсній програмі. Наприклад, переважна більшість фільмів представляла країни Західної Європи. Майже половина студентських і повнометражних стрічок були зняті жінками-режисерами. І хоча й вважається, що режисер — це важка чоловіча робота, бачимо, що жінки добре з нею справляються, знімаючи гарне професійне кіно, в якому, з одного боку, немає зайвої мелодраматичності, з іншого — їм притаманний особливий гуманізм та ліричність, які не дисонують із серйозністю теми й глибиною інтелектуальних пошуків. Слід зазначити, що жінки-режисери стали переможницями в кількох номінаціях.

Андрій Халпахчі нагороджує Отара Іоселіані “Скіфським оленем” за внесок у

Виконавиця головної ролі у фільмі “Кровні зв'язки” Моніка Хілмерова

Конкурсна програма повнометражних фільмів порадувала (як і інші програми) відсутністю стилістичного та змістового екстремізму. Загалом переважали психологічні драми. Мабуть, не дарма емблемою цьогогорічного фестивалю обрали фотографію Данила Демуцького 1925 року, яка отримала Гран-прі на фотовиставці в Парижі — людська (жіноча) фігурка ніби під об'єктивом мікроскопа. Так і на нинішній “Молодості” в усіх конкурсних програмах так чи інакше під пильним поглядом опинилася саме окрема людина зі своїми емоціями, думками і вчинками.

Усі представлені драми присвячені особистості, яка намагається розібратися у власних, доволі складних родинних взаєминах або побудувати нові стосунки. Один із таких фільмів — “Кровні зв'язки” Олега Гаренчара (у створенні якого, крім США і Словаччини, взяла участь і Україна, щоправда, коштами. На жаль, цілком українського фільму представле-

но не було, оскільки за рік в Україні не випущено жодного повнометражного дебюту). Історія, що в добу великих переселень стане зрозумілою багатьом, — про молодого американця, який у пошуках своєї справжньої матері вирушає в далеку Словаччину. “Один” Акселя Хенні з Норвегії — оповідь про хлопця з неблагополучної сім'ї, який більше проводить часу зі своїми друзями-злочинцями, ніж із родиною. Та потім зробити вибір на користь своїх близьких виявляється дуже важко. Головний герой фільму “Любий Френкі” Шони Ауербах

фільми “Після меси” Папріки Стеен постає інша проблема — як подружній парі жити після смерті дитини, якщо горе віддалило їх одне від одного і робота не приносить полегшення. Душевний біль у кожного проявляється по-своєму. Та бажання почати все наново таки жевріє і, можливо, з часом розгориться... Несподівано є участь у фестивалі на перший погляд суто історичного кіно “Мое ім'я — Бах” (Німеччина—Швейцарія, реж. Домінік де Рівас), хоча, маючи антураж костюмного фільму, він на такий не перетворюється. У ньому також зор-

роший, хто поганий. Стрічка — малобюджетна, знімалася без залучення державних коштів, та ще й, як розповідав режисер, “партизанським способом”. Нині вона заборонена для прокату в Білорусі, бо зазіхнула на святе для неї — партизанство (поодинокі партизани у фільмі більше схожі на бандитів). Фільм важкий для сприйняття і суперечливий, та такий погляд теж має право на існування.

Знайшлося місце і для сюрреалізму. Уявляєте, приїжджаєте ви в поїзді на якусь станцію, визираєте у вікно — на пероні пересу-

ДОВГЕ КІНО

мешканців намагалася їх продати пасажиром поїзда. Незважаючи на сюрреальність та трохи фантастичність, фільм за змістом цілком реалістичний. Адже багато таких містечок, де зарплатню видають товаром, і більшість хоче за будь-яку ціну зчурнути звідти, а якщо раптом хтось випадково і заїде, то воліє швидше поїхати. Та хіба наше щоденне життя не сповнене сюрреалізму?

Угорський фільм “Контроль” Німрода Антала важко віднести до якогось одного жанру. У ньому розповідається про трудові будні угорських контролерів у метро (бо в угорському метро їздять за квитками). Стрічка дещо перегукється з “Підземкою” Люка Бессона (в ідеї про метро як окремий світ зі своїми правилами). В усьому іншому — це добре передана атмосфера, стильна “картинка” й музика та мішанина жанрів: чорної комедії та трилера. І цікава історія про дивного хлопця, який працює контролером і ніколи не виходить нагору, ховаючись від світу, а радше — від себе. Та, зрештою, перебування в атмосфері постійної агресії стає нестерпним, і він знаходить у собі сили стати на ескалатор, який везе нагору... Цей фільм висунуто на здобуття “Оскара” від Угорщини.

Зміст більшості фільмів драматичний, — і в той же час здається, що кіно стало добрішим, у ньому з'явилася надія, що все навкруги, зрештою, стане світлішим.

ДРАМА ПІД МІКРОСКОПОМ

(Великобританія) — глухонімий хлопчик, який мріє побачити свого батька, котрий увесь час перебуває в кругосвітньому плаванні. Єдина можливість спілкуватися — листи. Але насправді батька-моряка не існує, і послання від нього пише мати, щоб тільки не вбивати мрію сина й одночасно — чути його голос через листи. Та, зрештою, щоб не викрився цей благородний обман, доводиться шукати когось на роль батька. І той, хто ним може стати, а не зіграти роль батька, здається, знайшовся... У данському

“Контроль”

середжено увагу на сім'ї, а саме — на родині видатного композитора Баха та непростих взаєминах у ній. Хоча основною є тема відносин митця і влади (у фільмі це дивні стосунки короля музики Баха і короля Пруссії Фрідріха II). Крім того, факти в стрічці цілком достовірні, а її окрасою стала музика, причому не тільки Бахвська. Швейцарія висунула цей фільм на здобуття “Оскара”.

Не обійшлося, як і минулого року, й без військової тематики. Події білоруського фільму “Окупація. Містерії” розгортаються під час Великої Вітчизняної війни. Хоча війна, — скоріше, тло для оповіді, за словами авторів фільму, архетипічних історій (фільм складається з трьох новел, які поєднані між собою персонажами і подіями). Знову — “негероїчна війна”, не розбереш, хто хо-

“Після меси”

ваються одні м'які іграшки, а на приміщенні вокзалу горять літери “Марс”. Сон? Виявляється, і таке може бути, якщо зарплатню на фабриці з виробництва м'яких іграшок видають готівкою продукцією, а відвіски з назвою міста “Маркс” раптом відлетять літера “к”. Саме такими кадрами починається російський фільм “Марс” Анни Мелікян. Ідею з іграшками режисерка підгледіла, проїжджаючи повз невеличке містечко, де більшість

КУДИ МАНДРУЄ СКІФСЬКИЙ ОЛЕНЬ

Момент найбільшого хвилювання у кожному змаганні — оголошення переможців. Кого ж суворі судді визнають гідними “Скіфського оленя”?

Поважне журі, як завжди, складалося з визнаних кіномайстрів. Український оператор Богдан Вержицький, український режисер-документаліст Юрій Терещенко, російський режисер Геннадій Сидоров (минулого року він отримав Гран-прі на “Молодості” за фільм “Старі”), кіноконсультант із Франції Філіс Молле. Очолював журі американський режисер Вадим Перельман. Крім того, свої відзнаки фільмам присуджують журі міжнародної федерації кінопреси FIPRESCI та журі міжнародної федерації кінолюбів. І вже традиційно на “Молодості” можуть обрати свого переможця глядачі — приз глядацьких симпатій вручається фільмові, який зібрав найбільшу кількість балів під час голосування після переглядів.

Отже, парад переможців. Кращим студентським фільмом визнано “Бог грає на саксофоні, диявол — на скрипці” (Олександра Гулеа, Німеччина-Румунія). Приз за кращий короткометражний фільм отримала стрічка “Остання ферма” (Рунар Рунарссон, Ісландія). Кращим повнометражним ігровим фільмом став “Контроль” (Німрод Антал, Угорщина). А приз глядацьких симпатій здобув фільм “Тінь” (Дастін Демрі-Бернс, Метт Піндер, Шотландія). Приз кращому молодому акторові поділили між Емілі

Мортімер (“Любий Френкі” Ш. Ауербах, Велика Британія) і Акселем Хенні — виконавцем головної ролі та одночасно режисером фільму “Один” (Норвегія). Його ж відзначено і спеціальним призом за режисуру. Дипломи журі отримали студентські фільми “Марко і вовк” (К. фон Кайзерлінг, Німеччина), “Інша війна” (Н. Гал, Ізраїль), “Вдавати мертвого” (Д. Хант, Велика Британія) та короткометражні стрічки “Вже мертвий” (Т. Вендріх, Німеччина) та Іван/Хуан (К. Ареф'єв, С. Бірюков, Росія). Журі міжнародної федерації кінопреси своїм переможцем оголосило фільм “Один”, а диплом віддало стрічці “Остання ферма”. Журі міжнародної федерації кінолюбів свій приз “Дон Кіхот” вручило фільму “Контроль”, а особливою згадкою відмітили фільм “Марко і вовк”. І нарешті Гран-прі — “Скіфський олень” — здобула стрічка “Після меси” (Папріка Стеен, Данія). За словами журі, ця кінокартина вразила їх емоційністю та сміливістю, тонким підходом до психології героїв, гарними акторськими роботами. Члени журі під час перегляду цього фільму навіть забули, що його треба оцінювати. Завершилася церемонія нагородження прем'єрою нової стрічки Кіри Муратової “Настроювач”.

Список переможців нашої програми на певні роздуми. Цього року спостерігається, умовно кажучи, бенефіс північної Європи — більшість переможців виявилася представниками Скандинавії, Німеччини або Великої Британії. Крім того, журі

відзначало загалом ті фільми, де хоч якимось чином зачіпалася соціальна тематика. Як бачимо, реалізм, як і раніше, в пошані. Цікаво, що вподобання глядачів виявилися дещо відмінними від точки зору журі. Складалося враження, що і режисери втомилася знімати гострі стрічки, причому з різних причин. Наші, — бо злоба дня і так щодня вишкірюється на нас із газет, телевізорів і просто з життя. Не наші, — бо просто особливо нема чого висміювати, критикувати й препарувати. Залишається тільки людина зі своїми внутрішніми проблемами, комплексами і дивацтвами. Так само і глядачі втомилася дивитися “важкі” фільми. Хоча з іншого боку, спостерігався потяг не до розважальних, а просто до фільмів гуманних, де зокрема, головними діючими особами є діти. На це вказують ті фільми, що здобули найбільше глядацьких голосів. Вже згадувана “Тінь”, друге місце — “Любий Френкі”, третє — “Марс”. Подібну тематику мали й інші фільми, що набрали високі бали. Хоча й фільми-переможці не були обійдені увагою глядачів і теж отримали суттєву глядацьку підтримку.

На жаль, знову не відзначено українських фільмів — жоден із них не отримав навіть диплома. Хоча не можна сказати, що вони були гіршими за іноземні. Наші стрічки вирізнялися як своєю тематикою, так і візуальним рядом. Особливо це дивує, якщо пригадати, в яких умовах знімають наші молоді кінорежисери — без коштів і на-

ПРИЗЕРИ

лежного технічного обладнання. Та тут спрацює правило: чим екстремальніші умови, тим винахідливішою стає уява. Але журі на пресконференції сказало, що нічого в цих фільмах не побачило. Чому ж ні у темах, ні у виконанні. Мовляв, у нас змагання фільмів, а не країн. Чому ж тоді вже традиційно щороку відзначають хоч якимось призом фільми з Росії, а минулого року підтримали афганських кінорежисерів (приз за найкращий повнометражний фільм). Чому ж у такому разі не підтримати українських кінорежисерів? Чи знову всі бояться, що можуть обвинуватити в заангажованості? Чи, щедро роздаючи призи, сподіваємося, що десь там і нас помітять? Адже нині — це модна тенденція: не просто не помічати українське кіно, а й добряче його покритувати, звинувативши в цілковитій неспроможності. Ніхто не збирається ідеалізувати наше кіно, бо воно — різного рівня, але навіщо ж так старатися принизити навіть те, що зроблено цілком пристойно? Із таким азартом у нас не критикують навіть тупі голівудські витвори. А з таким ставленням, в умовах відсутності будь-якої підтримки, навіть моральної, дочекаємося, що всі молоді кінорежисери просто повтікають звідси...

“Молодість”, як і мистецтво кіно, просто приречені завжди залишатися внутрішньо молодими, скільки б років насправді їм не було.

На фестивалі побувала Катерина ТАРЧЕВСЬКА Фото Г. ОБОРСЬКОЇ

ФУТБОЛ: ЛІГА ЧЕМПІОНІВ

НІЧІЯ ВАРТА ПЕРЕМОГИ
Група "В": "Динамо" (Київ, Україна) — "Реал" (Мадрид, Іспанія) — 2:2

Уся футбольна Україна останній місяць жила в очікуванні "великого футболу" — королівського. Після вдалого старту в груповому турнірі Ліги чемпіонів та прикрої поразки (два тижні тому) від "Реалу" всі чекали від киян реваншу. До речі, глядацька аудиторія встановила рекорд за продажем квитків на матч. Перші 60 тисяч квитків на гру четвертого туру Ліги чемпіонів між київським "Динамо" та мадридським "Реалом" розійшлися за три дні від моменту їх надходження до кас. Залишок розібрали вболівальники за кілька наступних днів. Бажаний квиток на гру з "королівським" клубом можна було купити в спекулянтів за 500 гривень.

Доволі незрозумілою стала цінова політика керівництва столичного клубу на квитки на матч київського "Динамо" в Лізі чемпіонів, що також на руку футбольним спекулянтам. Після гри з "Байєром", коли НСК "Олімпійський" було заповнено вщерть, київський клуб несподівано підвищив ціни на квитки, які продаються в касах. Раніше мінімальна ціна квитка становила п'ять гривень, а максимальна — у десять разів більше. Уже на матч з "Реалом" та з "Ромою" мінімальна вартість квитка складала 20 гривень, а найвища — 100.

Стадіон був заповнений ущерть, яблуку було ніде впасти, — одним словом, аншлаґ — 83000! Можна зрозуміти й велику кількість глядачів на матч, й ціни на квитки, адже мадридський "Реал" не так уже й часто приїжджає до Києва. Тому для справжніх фанатів футболу ціна не стала на заваді, аби прийти на стадіон і підтримати свою команду.

Тепер про саму гру. Після прик-

АНШЛАГ НА СТАДІОНІ

рої поразки в Мадриді, зрозуміло, що вболівальники чекали перемоги киян.

Динамоївці впевнено почувалися на полі, володіли ігровою перевагою і створювали небезпечні моменти. "Реал" намагався здобути ворота Шовковського. Так тривало хвилин тринадцять, аж доки динамівець Юссуф не забив. Це було так: Рінкон увійшов у штрафний майданчик і подав м'яч під удар Юссуфу, який "вистрілив" по центру, і м'яч, ніби хизуючись, влетів у ворота. Звісно, радості не було меж — ми повели в рахунок. Не довелося глядацькій армії довго чекати на другий гол. Форвард збірної Латвії Мирос Верпаковський пройшов оборонні редути "королів" на лівому фланзі й пробив у дальній кут — знову гол.

Здавалося, такий голівий гандикап вивів би з рівноваги будь-яку команду, але не "Реал": майстерності не відбереш. Але, якщо проаналізувати два пропущені м'ячі до перерви, то, здається, що їх можна було б уникнути. Звісно, зараз легко обговорювати те, що вже сталося, і вносити якісь корективи. Того вечора "Динамо" діяло так, як воно діяло, отож і маємо такий результат. До кінця першого тайму залишалося сім хвилин. Але на те реалівці й "королі" футболу. Спочатку скоротив рахунок у матчі Рауль, пробивши по центру з-за меж штрафного майданчика. А за хвилину до цього Гавранчич отримав травму й після допомоги лікарів мусив вступити в гру, під час атаки гостей. І провал стався там, де повинен був бути Гавранчич... Другий пропущений м'яч також на совісті динамівців. Нерви потрібно контролювати. Підвів Каддурі, який у своєму штрафному майданчику вдарив по ногах Рональдо. Суддя

призначив одинадцятиметровий, який чітко реалізував Фігу за хвилину до свистка на перерву. Гандикап у два м'ячі було швидко й легко втрачено.

Після перерви команди почали грати обережніше, особливо це було помітно у діях гостей. Схоже, що нічия їх цілком влаштовувала. Тому форсувати перебіг подій на полі вони не поспішали. Кияни, навпаки, намагалися будь-що здобути перемогу. Не одну нагоду втратив Клебер. Не хотів цей бразилець ділитися м'ячем з колегами по команді, брав усю гру на себе і йшов уперед, мабуть, він не знав, що один у полі не воїн...

В іншому матчі цієї групи "Рома" зіграла в нічию з "Байєром" — 1:1.

Становище команд: "Динамо" — 7, "Реал" — 7, "Байєр" — 7, "Рома" — 1.

ДЕВ'ЯТЬ МІЦНИХ ДОНЕЦЬКИХ СОЛДАТІВ
Група "F": "Селтик" (Глазго, Шотландія) — "Шахтар" (Донецьк, Україна) — 1:0

На післяматчевій прес-конференції головний тренер донецького Мірча Луческу відверто заявив, що не хотів спілкуватися з журналістами. "Це був би формальний протест, якби я не прийшов сюди. Я вважаю, що ми грали дуже добре. Але сьогодні все нагадувало ситуацію, що відбулася в матчах із "Міланом" та "Барселонаю". Що ж, керманіча можна зрозуміти. Те, що "Шахтар", незважаючи на статус виїзного матчу, грав першим номером, сумнівів не викликає, а от до "людей у чорному", як називають у футболі суддів, схоже, що претензії були. Хоча й розцінювати їх можна також двояко. Епізод перший: вільний удар із чотирнадцяти метрів у воротарському майданчику — за те, що Лаштук, воротар гостей, перетримав м'яч шість дозволених секунд. Відразу й не пригадаю, коли востаннє суддя за таке "порушення" призначав вільний удар, але в Еріка Пули, який судив цю гру, вагань не було. З 14-ти метрів кельти, як іще називають "Селтик", реалізують вільний удар. Епізод другий (за яким — перше вилучення в матчі): на 43-й хвилині матчу, після помилки центральних оборонців, "на побачення" з Лаштуків мчав Камара, але на лінії штрафного майданчика його наздогнав Тимошук і пішов у підкат. Темношкірий футболіст впав, а вчинок Анатолія суддя розцінив як

фол останньої надії і... червона картка. Сумнівно, але... Епізод третій: з поля пішов ще один футболіст "Шахтаря" — Баркаун, за грубу гру румун отримав другу жовту картку і слідом за Тимошуком залишив поле. Ці три ключові епізоди були вирішальними у грі.

Слід віддати належне дев'ятом українцям, які гідно протистояли іменитому супернику. Отримавши чисельну перевагу, господарі ніби не знали, що робити. Розігрували м'яч і не поспішали йти вперед, наче остерігаючись пропустити від "Шахтаря" контратаку і втратити перевагу. Це, власне, зробити їм вдалося, але до кінця матчу дев'ять міцних донецьких бійців таки поспунали нерви — як супернику, так і місцевій публіці, яка майже всю другу половину другого тайму засвітувала своїх-таки улюбленців.

Наостанок можна сказати одне: ця поразка перекреслила нам усі надії на подальшу боротьбу в Лізі чемпіонів. І "Шахтарю" лише залишається з тим же "Селтиком" розіграти путівку за третє місце в групі, яка дозволить продовжити боротьбу в менш престижному

футбольному європейському турнірі Кубка УЄФА.

В іншому матчі цієї групи "Барселона" на своєму полі перемогла "Мілан" із рахунком 2:1. За міланців гол забив знову українець — Андрій Шевченко.

Становище команд: "Мілан" — 9, "Барселона" — 9, "Шахтар" — 3, "Селтик" — 3.

Решта результатів: Група "А": "Олімпіакос" — "Монако" — 1:0, "Депортиво" — "Ліверпуль" — 0:1. Група "С": "Байєрн" — "Ювентус" — 0:1, "Маккабі" Т-А — "Аякс" — 2:1. Група "D": "Ліон" — "Фенербахче" — 4:2, "Манчестер Юнайтед" — "Спарта" — 4:1. Група "Е": "Арсенал" — "Панатінаїкос" — 1:1, "ПСВ" — "Русенборг" — 1:0. Група "G": "Інтер" — "Валенсія" — 0:0, "Вердер" — "Анדרлехт" — 5:1. Група "H": ЦСКА — "Челсі" — 0:1, "Порту" — "ПСЖ" — 0:0.

У ЄВРОПІ НЕ ТАК, ЯК В УКРАЇНІ

"Утрехт" (Голландія) — "Дніпро" (Дніпропетровськ, Україна) — 1:2

Цього разу після нічиєї "Динамо" та поразки "Шахтаря" перемогою пишається "Дніпро". На відміну від українського чемпіонату, де підопічні Євгена Кучеревського грають не дуже вдало, в Європі справи йдуть набагато краще. Спочатку на своєму полі дніпряни перемогли "Брюгге", а цього разу на виїзді взяли гору над голландським "Утрехтом". Хоча, звісно, при всій повазі до дніпропетровського клубу, скажу, що мало хто вірив у перемогу українців, скептики схилилися більше до нічийного ре-

зультату. Але іншої думки були футболісти "Дніпра", які, незважаючи на всі прогнози, — вийшли й перемогли — 2:0. Голи забили Ротань та Семочко.

Після зливи атак на ворота "Дніпра" на 88-й хвилині скорочує рахунок Дуглав, пробивши низом у дальній від воротаря кут. Потім ще декілька потужних атак, які, мабуть, змусили схопитися за серце українських уболівальників, але — минулося, і ми — перші в групі.

БОКС

ДЗИНДЗИРУК І ДИМИТ-РЕНКО ПЕРЕМАГАЮТЬ

У Німеччині відбувся вечір професійного боксу. У ньому взяли участь два українські боксери Сергій Дзиндзирук і Олександр Димитренко. Дзиндзирук успішно захистив свій титул чемпіона Європи в першій середній вазі, нокаутувавши в одинадцятому раунді француз Хусейна Байрама. Димитренко в супервазі здобув упевнену перемогу над відомим американським боксером Россом П'юртті (судді поставили такі оцінки 80—72, 80—72 і 79—73 на користь українця).

ТЕНІС

А МОГЛА БУТИ Й СЕНСАЦІЯ!

Новокаховчанка Юліана Федак не стала автором найгучнішої сенсації на престижному турнірі WTA з призовим фондом 585 000 доларів Advanta Championships у Філадельфії. У другому раунді українська тенісистка зустрічалася з чотирьохразовою переможницею турнірів "Великий Шолом", екс-першою ракеткою світу, американкою Вінес Уільямс. Американська тенісистка, якій конче потрібні були очки для того, щоб потрапити до заключного турніру вісімки найсильніших, не без проблем виграла перший сет 6—4. Однак, щоб зробити це, Уільямс-старший знадобилося вісім сетболів.

У другій партії одноосібною господиною становища була українська тенісистка: 6—2. Вирішальний сет пройшов у запеклій боротьбі. На початку партії Федак повила в рахунок: 3—1, але Уільямс відігралася — 5—4. І все ж таки переможниця цього напруженого поединку визначилася на свого роду тенісній лотереї — тайбрейку. Новокаховчанка повила в рахунок на тайбрейку (4—2), однак щаслива путівка в чвертьфінал дісталася більш досвідченій Уільямс (7—4). Загальний рахунок поединку: 6—4, 2—6, 7—6(4) на користь американської тенісистки.

ВЕЛОТРЕК

ВОЛОДИМИР ДЮДЯ ТА ЛЮДМИЛА ВИПИРАЙЛО ПЕРЕМОГЛИ В МОСКВІ

Дві золоті медалі здобули українські спортсмени на етапі Кубка світу з велотреку, який цими днями завершився у Москві. В індивідуальній гонці першим фінішував Володимир Дюдя, а в змаганні жінок найбільше очок набрала Людмила Випирайло.

БАСКЕТБОЛ

"ДНІПРО" ПРОГРАЄ В РОСІЇ, А МБК "МИКОЛАЇВ" ПЕРЕМАГАЄ В АЗЕРБАЙДЖАНІ

У розіграші Кубка ФІБА пройшли стартові матчі турніру в групах А та В. З перемоги розпочали змагання баскетболісти МБК "Миколаїв", які на виїзді переграли азербайджанський БК "Гала" з рахунком 89:88. Найрезультативнішим у складі української команди виявився Онуфрієв, який набрав 19 очок.

Не так вдало стартував у турнірі дніпропетровський "Дніпро". Український клуб на виїзді програв російському "Динамо". Рахунок гри — 61:57. Найбільше очок "Дніпру" в цій зустрічі приніс Козлов, в активі якого 20 пунктів.

• Сторінку підготував
Олександр ТРАВ'ЯНКА

І ЗНОВУ СЕНСАЦІЇ

Після євролігових баталій у неділю команди провели матчі у внутрішньому чемпіонаті. Тут без сенсацій не обійшлося. Чи то втомалася взнаки, чи, можливо, якісь інші чинники, але тріо "Динамо", "Шахтар", "Дніпро" очки втратили. Донецьчани сенсаційно поступилися на виїзді аутсайдеру перегонів, сімферопольській "Таврії" — 2:1. Гірки переважали свого суперника на полі, але два голи від грузина Гігадзе примусили гостей двічі розпочинати з центру поля. Програшем донецьчан могло скористатися київське

ЧЕМПІОНАТ УКРАЇНИ

"Динамо", яке хотіло переграсти київський "Арсенал". Не вдалося. Блискавична гра воротаря армівців Романа Байрашевського допомогла в створенні ще однієї сенсації. Ну, й нарешті третій представник України в Європі, дніпропетровський "Дніпро", не зміг здолати опору "Борисфена", який, поки що без перемог, крокує в цьому чемпіонаті — 0:0. Серед інших результатів: "Металург" Д—Ворскла — 2:0, "Іллічівець" — "Оболонь" — 1:1, "Чорноморець" — "Металург" 3 — 1:0, "Закарпаття" — "Кривбас" — 1:1, "Волинь" — "Металіст" — 4:2.

СЛОВО Просвіти

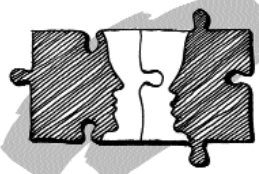
Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка: Ірина Шевчук.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovo.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлинки не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

НЕ МОЖУ МОВЧАТИ

Усе почалося з бажання запла-тити за проїзд у міському автобусі. Я чемно попрохав передати кон-дуктору гроші:

— Передайте, будь ласка, на один квиток, — звернувся до ог-рядної жіночки, що штовхалася по-перед мене з валізами. Треба бу-ло чути, з якою люттю вона висло-вилась не так до мене, як до люду в автобусі, аби почув кожен:

— Панаєхалі здесь усякіє, ещо і білети требуют!

Хтось усміхнувся, хтось лівим чи правим (по можливості спогля-дання з висячо-стоячого стану) зиркнув у наш бік, і всі... промовча-ли. Ніхто з пасажирів не наслідив-ся дорікнути тій пасажириці.

Людино недобра! Перевертню і покруче мовний! Це ж хто “понає-хал”? З діда-прадіда відчуваю себе українцем і пишаюся цим. Ви, “усякіє”, що прибули на цю благо-словенну землю, живете з неї, ходи-те по ній і плюєте межі очі тим, хто не цурається мови свого народу.

Звідки у вас, прибульців під на-ше небо і на наш український ґрунт, така лють, відчуження і зне-вага до тих, серед кого проживає-те? І проживши не один десяток років серед корінного населення держави, ви так і не перейнялися повагою до традицій, звичаїв, ігно-руючи мову українців. Втрачаючи свою (бо “понаєхали”), ви не опану-вали нашої. І не просто свідомо не вивчили, а й свідомо не бажаєте її чути. То що ж ви за люди такі, і яких дітей ви привезли до нас (чи й тут народили) на нашу покару?

Слухаю синів ваших, з огидою слухаю, — це ви їм прищепили свої нориви і звичаї, випльовуючи із заслинених ротів на землю нецен-зурчину.

Ніколи хлопець-українець не вживав матючка, бо було великим

«У ЛУБНАХ ЩЕ БАГАТО НЕЙМОВІРНОГО!»

ґріхом паплюжити мову і Слово. Ні-коли українець не плював на зем-лю, бо земля для нього хліб родила і за неї кістками лягали цілі поколін-ня моїх співвітчизників.

Чому ж плюєте ви на наші тра-диції і на землю нашу, забувши, що ви у нас у гостях? А такі б не годи-лося настільки нахабніти й знева-жати все українське.

Ніскільки не маю наміру обра-зити тих щирих і достойних приїз-джих, які стали не просто гостями на українській землі, а добродіями, господарями, доброзичливими су-сідами, а то й — родичами. Можу навести безліч прикладів зі свого оточення, розповісти про достой-ників, прибулих із Росії, Білорусі, Молдови, що, проживаючи серед українців, шанують наш народ, вивчили мову, звичаї, дотримують-ся і шанують прадавні традиції на-роду, і спільно з цим народом від-стоюють і боронять самостійність (тепер уже спільної) держави.

Але ж розмова не про них, а про тих, хто постійно наслідється з “хохлів”, налаштовує молодь на зневагу української нації, на па-плюження мови, на грубе крити-канство та дикунство.

Там, у місцевому автобусі, за коротку мить пересвідчився, хто є хто в цьому житті. Добрий урок по-дарували мені, не сподіваючись на те, що дам відсіч.

Звичайно, кожна держава, дбаючи належним чином про націо-нальну гідність, під особливим контролем тримає мовне питання. Кожна держава! Україна, на жаль,

“Соняхам — сонце, дитині — материнську мову”

— виняток, що не так давно було засвідчено одним із кандидатів у президенти.

Чи мали б ви роботу в Ізраїлі, Польщі, Німеччині, Франції чи будь-якій європейській державі, якби послуговувалися лише своїм ненормованим суржиком? Чи про-бачив би вам корінний єврей в Із-раїлі, якби почув від вас “понаєхали здесь усякіє”?

Мені прикро й боляче, що са-ме до отих “заїзджих та запозиче-них”, до отих, що нав’язують нам чуже і не завжди зрозуміле, а не до власної совісті, не до свого ко-рінного, на жаль, прислухаються мої земляки. Бо звідки ж тоді оті яскраві написи на крамничках та барах “нових” українців провін-ційних Лубен: “Париж”, “Афроді-

та”, “Орхідея”, “Едем”, “Баварія”, “Ніка”, “Интер”, “Меркурій” та без-ліч інших “Лінуксів”. Що закодо-вано в цих назвах? Хто дає дозвіл на подібну маячню у центрі Украї-ни? Яке відношення ці “письмена” мають до історичного міста Луб-ни? Що спільного з чарівним По-сультським краєм та родючою Полтавщиною у новітніх назвах приватної власності новітніх по-кручів?

Чому ж не торжествувати отим, котрі “понаєхали” в наші краї, якщо корінні лубенці, міська влада, яка надає дозвіл на відкриття і опри-люднення подібних назв, не задумуються над цим? А де ж, шановні земляки, наші одвічні лубенські символи та наша спільна гордість? Як відображена історія краю, на

якій мало б виховуватися підрос-таюче покоління? Куди поділося своє, притаманне лише нашому місту? Адже саме в назвах мав би створюватися особливий і непов-торний колорит міста, нагадуючи як корінним, так і заїзджим неви-гадану історію краю.

У Лубнах, на жаль, відсутнє ка-фе з назвою “Верхній Вал” чи “Ли-са Гора”. Нема і павільйону чи бару “У Яреми”, ресторану “Северин”, друкарні ім. братів Шеметів чи ву-лиці Афанасія Чужбинського.

У Лубнах відсутній і пам’ятник Тарасові Шевченкові, натомість є вулиця Патріса Лумумби, Павла Постишева, Рози Люксембург та безліч подібних назв, серед яких “Тарро”, “Волдо”, “Павук”, а також дитячий парк — на місці колишнього кладовища, меблевий магазин — на кістках жертв колишньої міс-цевої тюрми НКВС та прокомуні-стична влада. Як каже один із теле-ведучих (перезфразовуючи): “У Лубнах ще багато неймовірного”.

Отже, це вони — наші не зовсім бідні дітячки, давно втративши почуття любові до рідного краю, повагу до оточуючих і до себе осо-бисто, — щосили тягнуться до за-позичення чужого. Тому й потрап-ляє міська молодь у сіті таких “Па-вуків”, мало задумуючись над сво-єю сутністю в цьому житті. Адже, просиджуючи щовечора у кафе з назвою “Павук”, особливої уваги не звертаєш, що поряд із тобою свої, доморощені павуки чи оті “понаєхали”, що нав’язують і при-щеплюють на нашу спільну смаки, свої назви, свій суржик, своє невіглас-тво, що стало нашою спільною бі-дою, що зветься духовною порож-нечою та байдужістю.

● **Олександр ТАРАСЕНКО**, заступник голови міської організації “Просвіти”, м. Лубни на Полтавщині

ОПЕРАТИВНО

Щойно діючий прем’єр Вікт-Янукович уперше публічно заявив про розмови з керівниками російської ЗМІ, що “російська мова має бу-діловою мовою на території Укра-їни і другою державною”, а також, що він (тобто В. Янукович) переко-наний: “російська мова в одному разі не повинна мати обмежень”, як певними колами, а, мабуть, не стільки колами, як особами різного рангу, чиновництвом і газетами з триумфом (чи не передчасним?) бу-ло підхоплено цю новину.

У нашому Харкові з особливою радістю на цю тему виступила га-зета “Время”, яка здавна спеціалі-зується, зокрема, на боротьбі з так званою “насилъственной украини-зацией”. Як завжди, чільною була непримиренна та послідовна бо-йовниця за права російськомовно-го населення, які нібито грубо порушуються, пані Єлена Зелєні-на. Прикро все це, бо “Время” — найчитабельніша, динамічна га-зета в місті та області, з високопро-фесійними працівниками, і тому-то абсолютно необ’єктивна й упе-реджена позиція газети завжди, як на мою думку, помітної суспільної шкоди. Про доказовість, об’єкти-вний аналіз питання або фактів га-зета, гай-гай, не дбає.

Згадана вище Є. Зелєніна, ви-разно демонструючи свої політичні симпатії, змальовує “кошмарне” майбуття України: “В той же час ні для кого не секрет (яка впевнена безапеляційність! — Ю. С.), якщо мовну культуру й освітню політику при президентові Ющенку будуть визначати панове Жулинський, П. Мовчан, І. Драч або В. Яворів-ський, російськомовні видання, у тому числі й “Время”, вже точно за-давліть непосильними податками”.

Браво, пані Єлено Зелєніна! Чи

НЕ ПОТУРАТИ НОВІТНІМ РУСИФІКАТОРАМ

не оприлюднює Ви своєї позиції майбутнього, де давитимуть усе українськомовне і, звичайно, не перелічені Вами люди?

А втім, столичні видання пев-ного стибу не збираються посту-патися першості харківському “Времени”. Причому спільною ри-сою для більшості їхніх “мовних” публікацій є лукаве твердження, що, мовляв, половина населення України говорить по-російському, хоча під час перепису 2001 року рідною мовою назвали українську майже 70 % населення (67,5 %).

У тижневику “Наша держава” (№ 8, 6—12.08.2004) опублікована розмова з “заместителем предсе-дателя НСПУ Юрієм Капланом” (це заступник самозваної голови НСПУ Наталії Околітенко, еге ж?). Але й він стверджує: “...Когда не-которые говорят, что русский язык преследуют, то считаю, что так го-ворят те, кто ничего не делает... Никто не мешает. Значит, если я хочу — я делаю!” (Йдеться про проведення російськомовних творчих фестивалів, видавничої дія-льності тощо).

Популярна київська щоденна газета “Сегодня”, в якій (либонь, зі змінами в редактораті) політичні симпатії також змінилися не на ко-ристь “Нашої України”, в усякому разі, в своєму числі від 21.10.04. ці-лу сторінку присвятила мовним проблемам, залучивши кількох ав-торів, що репрезентували різні по-гляди, але переважно на користь російськомовного аспекту: держав-ний статус, подвійне громадянство і

т. д. Один із авторів висловлює дум-ку, з якою можна частково погоди-тися, що не слід у місцях компактно-го проживання російського чи, вір-ніше, російськомовного населення, в ширшому розумінні — взагалі не-українського, невмілими, непродук-тивними методами штучно зменшу-вати кількість неукраїнських шкіл. Але той же автор вбачає “порятун-ок” лише в наданні російській мові державного (офіційного) статусу, в наданні вузам права самостійно визначати мову викладання. Про це ж торочить у “Сегодня” політолог В. Малинкович. І це тоді, коли украї-нізація викладання у вищих нав-чальних закладах, у технікумах і т. п. хіба що тільки почалася, почасти че-рез спротив викладацьких кадрів і нерішучість або непослідовність владних структур в утвердженні державної української мови. Чи дав-но навіть на українському відділенні фільмаку в Харківському державно-му університеті більшість предметів читалася російською? І нині стано-вище тут радикально не змінилося. В інших внз — теж.

Мені тут близька позиція пись-менника і видавця Івана Малкови-ча: “Скласлася така ситуація, що батьки дітей, які вчаться в росій-ських школах, виводять їх із контек-сту життя країни, позбавляють націо-нального свідомості. Російські школи потрібні там, де компактно прожи-вають росіяни. Кількість російських шкіл у країні треба зменшувати, а українських — збільшувати. Так са-мо, як і поліпшувати якість навчан-ня”. Я підкреслив би: забезпечува-

Діти самоідентифікуються впевненіше, ніж дорослі...

ти, де це потрібно, викладання на-ціональними мовами, як це було ще в 30-х роках ХХ століття.

Цікава деталь: донецький варі-ант (бо редакція в Донецьку) мос-ковської газети “Труд” видав спеці-альний випуск № 2, “Россия — Украина! Мы вместе!”, де, зокрема, вміщено рубрику “Про що говорять вихідці з України” — конкретно Йосип Кобзон, М. Жванецький, В. Садівничий. Всі вони, звичайно, за “двуязычие и двойное граждан-ство”. Ректор Московського універ-ситету В. Садівничий розчулено констатує: “Высказанные украин-ским Премьер-министром идеи для меня — словно бальзам на душу”. А інший наш земляк, сатирик Михай-ло Жванецький дещо уточнює:

...но будет говорить на русском языке”. Уловлюєте ос-таток? А що буде потреби вжи-вати російську мову — ніде!!! Оце наша “надихаюча” перспектива!

Російськомовне і зросійщене міщанство й ніби інтелігентні служ-бовці тактично обстоюють не офі-ційну двомовність (до речі, чому лише українсько-російську?), а узаконене право не знати й не ви-вчати української мови. Всі інші ар-гументи й твердження, включно з нещирими реверансами перед українською мовою, — це всього лише димова завіса.

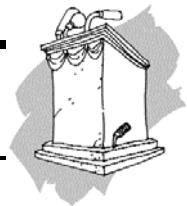
Так, необхідно саме послідовно й систематично поліпшувати якість навчання і патріотичного вихован-ня в усіх навчальних закладах, по-чинаючи зі шкіл. Тоді поступово зникне, зійде нанівець принизлива для незалежної української держа-ви ситуація, коли в столиці панує російська мова, а акредитовані в Києві іноземні дипломати ніяк не утнуть: що це за Україна така? Чи вона й досі Малоросія по суті?..

Та з часом, вірю, спільними зу-силями ми доб’ємося бажаних змін.

Це буде непросто, зважаючи, поряд з іншими привнесеними внутрішніми обставинами, на ска-лічену тривалою бездержавністю національну самосвідомість насе-лення, аполітичність і національний нігілізм, ослаблений імунітет нації.

Незалежно від наслідків вибо-рів Президента України, животре-петні питання нашої дійсності тре-ба повсякденно розв’язувати. В ім’я майбутнього нації.

● **Юрій СТАДНИЧЕНКО**, м. Харків

НЕФОРМАЛ У ПОЛІТИЦІ

КОРЧИНСЬКИЙ
ЕКСПЕРИМЕНТУ-
ВАВ І БУДЕ...

Шоу від Дмитра Корчинського завжди оригінальні. Власне, завдяки своїм якостям шоумена він і здобув у 1-му турі виборів, хоч і мізер, але в п'ять разів більший, ніж очікував сам митець провокацій і екстремальних шоу. Як повідомив на прес-конференції "брат Дмитро", лідер партії "Братство", за нього проголосували 49 тисяч і одна особа. "І це при тому, що ми вели контрелекторальну кампанію, лякали своїх виборців". До речі, журналістів головний братчик теж вирішив полякати. По-перше, він примусив їх хвилини 15 чекати на власну персону, домислюючи, на чому цього разу приїде теоретик "війни в натовпі" — на БТРі чи на танку. Врешті, у приміщення "залетів" дебелий хлопчина в шкіряній темних окулярах із вусами й борідкою мексиканського "наркоділька". Швидкі й ритмічні оберти головою в усі боки у стилі елітного охоронця підсилювали напругу, викликавши передчуття вже банального дійства. Коли з'явився молодик у камуфляжних штанах, "берцах" і з напівоголеним торсом, демонструючи свастикоподібні татування на руках, плечах і грудях, публіка охнула від одноманітного примітивізму братчиків, як і від явної неповаги до себе. За елегантним вусачем плівся ще один охоронець — із випнутою щелепою і різновидом кастета на руках.

Троє братчиків вдавилися в крісла, і розпочалося власне дійство, тобто довгий монолог Корчинського: "Ми на цій кампанії лише ставили експерименти над виборцями. Не дивлячись на експерименти і знущання над українським народом, за "Братство" проголосувало 49 тисяч осіб... Це означає, що українська нація має великі перспективи, бо проголосувала за людей, які б'ються на вулицях, влаштовують страйки й хуліганства й ніколи не лестили своєму виборцю... Ми розглядали цю кампанію як генеральну репетицію перед парламентськими виборами 2006 року. Структури на місцях створені, і ми підготовлені до боротьби за місцеві органи влади й до Верховної Ради". Водночас пан Дмитро сказав, що він розчарований страшною "невдячністю" нашої нації, адже виборці, попри масову пропаганду братчиків, проголосували, за словами Корчинського, "за бюрократію". Основна проблема України — бюрократичний "безпредел", і ми збираємося боротися з ним самою бюрократією", — докоряв журналістам у стилі протестантської проповіді Дмитро Олександрович.

Але основна "невдячність нації" на рівні "животного", якому пан Корчинський "ніколи не пробачить", в тому, що в Керчі, де братчики "вибивали зарплату працівникам двох суднобудівельних заводів" (насправді ж псували імідж опозиційному підприємцю Жванії), за Корчинського віддали голоси 200 осіб. Це означає, що на наступній виборчій кампанії вони не будуть лякати виборця, заявив лідер "Братства", після чого його охоронці практично до закінчення конференції розпаковували й одягали білі сорочки з краватками.

"Але якщо хтось буде грати в революцію, наші хлопці перестануть бути менеджерами й стануть знову вуличними бійцями", — підсумував свою тираду Корчинський, маючи на увазі опозицію на чолі з Ющенком.

● Олександр СОЛОНЕЦЬ

КОМП'ЮТЕРИ НЕ ВИННІ.
ВОНИ НЕ БРЕШУТЬНЕПРИБОРКУВАНІ
ВІДСОТКИ

Минулого тижня народні депутати О. Зінченко, П. Порошенко та Р. Зварич оприлюднили результати паралельного підрахунку голосів, організованого штабом Віктора Ющенка, за результатами першого туру президентських виборів. Представники штабу опрацювали 93,1 % оригінальних, завірених необхідними підписами й печатками, протоколів, що надійшли з виборчих дільниць усієї країни. Відповідно до підрахунків опозиції, у першому турі виборчих перегонів переміг лідер "Нашої України" Віктор Ющенко. За нього проголосувало 39,77 % виборців. Його найближчого конкурента Віктора Януковича підтримало 39,48 % виборців. За Олександра Мороза проголосувало 5,8 %, за Симоненка — 4,99 %. За словами Олександра Зінченка, штаб опрацював близько 98 % протоколів, але 5 % із них знаходяться в електронному вигляді, а тому нашоукраїнці не брали їх до уваги. Адже тільки оригінали з мокрими печатками дозволять їм довести свою правоту в суді.

Народний депутат Петро Порошенко вважає, що дані територіальних виборчих комісій передавалися до ЦВК через транзитний комп'ютерний сервер, який знаходиться поза межами ЦВК, в одному з приміщень Адміністрації Президента. Хоча результати виборів

мали передаватися з ТВК до ЦВК за секунди, насправді виникали кількагодинні затримки. Після такого мовчання центрального виборчого сервера країни на ньому періодично відбувався "прорив", і миттю в Інтернеті на сайті ЦВК з'являлася велика кількість даних із дільниць. Раніше керівництво ЦВК запевняло, що інформація про результати голосування буде надходити щохвилино в режимі безперервного поповнення. Великі розбіжності між часом відправлення та часом отримання інформації, затримки з оприлюдненням результатів голосування і були, на думку депутатів, свідченням того, що держава застосувала новітні форми фальсифікації й викривлення народного волевиявлення. Адже, відповідно до запевнень голови ЦВК Ківалова, Україна мала дізнатися про результати виборів уже вранці 1 листопада. Але ЦВК так і не спромоглася дорахувати кілька відсотків голосів виборців, щодня вигадуючи нові причини такої затримки. Спершу на сервер ЦВК начебто відбулася масова хакерська атака, можливість якої згодом спростував сам Ківалов. Згодом виникли проблеми з персоналом комп'ютерного центру Центральної виборчої комісії, і її голова здійснив кадрові перестановки. Пізніше виникли проблеми на Кіровоградщині, де голови ДВК та ТВК, зважаючи на високу

прихильність місцевого населення до Ющенка, не виконали вказівок влади і зникли разом із документами в невідомому напрямку. Ці регіональні проблеми з протоколами стали ще однією причиною затримки підбиття підсумків першого туру. Хоча в регіонах, де переміг Віктор Янукович, проблем із підрахунком голосів чомусь не виникло.

Опозиційні народні депутати передали представникам преси компакт-диски з детальними електронними базами результатів офіційного та паралельного підрахунку голосів. При цьому народні депутати наголосили, що вони опрацювали ті ж самі офіційні протоколи, що й ЦВК. Водночас між результатами паралельного підрахунку й офіційного виявлено близько 2300 розбіжностей і різницю у 8000 голосів на користь провладного кандидата.

Під час прес-конференції представники блоку "Наша Україна" показали бюлетені з печатками та підписами всіх членів комісії, у яких не було проставлено результатів голосування. Навпроти прізвищ кандидатів були порожні клітинки. На думку опозиціонерів, у ці бюлетені можна було проставити будь-які цифри. У свою чергу, справжні результати голосування залишилися б не врахованими.

● Богдан ГДАЛЬ
Фото Ганни ОБОРСЬКОЇ

ЗАЯВА

"Меморіалу" імені
Василя Стуса

Під час виборів команда В. Януковича і підлегла їй влада зчинила на очах українських громадян та світової громадськості вертел провокацій. Штаби В. Януковича забезпечили масовий виїзд "шахтарів" до Києва автобусами та спецпоїздами. Кожному провокатору видавали шахтарські каски та по 30—50 фальшивих відкріпних талонів, щоб забезпечити їм багаторазове голосування дорогою в зустрічних селах та в Києві. Звичайно, на таку кількість бюлетенів дільниці не розраховували, і в окремих місцях киянам їх не вистачило, що спричинило безладдя. Права виборців, масово позбавлених можливості проголосувати, було порушено, і винні в цьому мусять постати перед судом.

Нашу особливу тривогу викликало й те, що з багатьох виборчих списків фактично були вилучені або переплутані прізвища членів "Меморіалу" імені В. Стуса та їхніх родин. Дані про це надходили з Донецької, Луганської, Харківської, Одеської, Житомирської, Херсонської, Одеської, Вінницької областей та АР Крим. Так само було вчинено з членами "Просвіти", Товариства дослідників голодоморів в Україні, "Союзу Українок" та ін. Це — відверта дискримінація правозахисних та культурницьких організацій за

ГРОМАДСЬКІСТЬ

політичними мотивами. А проте, що люди, репресовані сталінським, брежнєвським і кучмівським режимом, сьогодні — поза законом і поза допомогою, свідчить і той волаючий факт, що парламентська "більшість", підтримана комуністами, ось уже четвертий рік не пропускає в порядок денний жодного з семи проектів законів на захист прав репресованих (серед авторів — Л. Танюк, Л. Лук'яненко, Г. Удовенко).

Нарешті виникає запитання: які державні органи й за чиєю вказівкою надали для цієї дискримінаційної мети списки членів опозиційних організацій? Хто надав списки понад трьох мільйонів прихильників Ющенка за кордон московському Христюку для його провокаційних листів? Хто дав розпорядження арештовувати бізнесменів, які підтримують Ющенка? Чому Донбас (депутат Коновалюк) замахнувся на закриття десятків українських банків, запідозрених в опозиції режиму? Які подальші розправи чекають людей, що мають мужність заявити правду?

Мав мужність проголосувати за "Нашу Україну" і член "Меморіалу", рухівець Сергій Випадко, представник від Віктора Ющенка у виборчій комісії села Крутоярівка Прилуцького району Чернігівської області. "Ах! Ты за Ющенка? Так получай сполна!" — налетів на нього з палицею чоловік голови сільради Перескоп після того, як з'ясувалося, що село віддало за

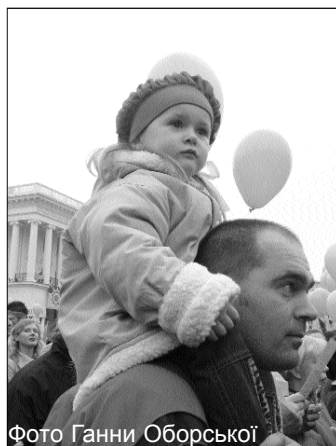

Фото Ганни Оборської

Ющенка втричі більше голосів, ніж за Януковича. Сергія було по-звірячому побито й покалічено, а місцевий міліціонер спостерігав за цим на відстані, пояснивши, що їм дано розпорядження не втручатися у виборчий процес. Життя Сергієві врятували односельці. Відливши водою, його привезли до штабу "Нашої України" в Прилуках, де йому було надано допомогу. Зараз він у важкому стані перебуває в ортопедичному відділенні лікарні. Чи відповідь за цей злочин "активіст" В. Януковича Перескоп?

Ми рішуче заявляємо: державному переворотові — ні! Члени "Меморіалу" перейшли через гулаги й освенціми, через сталінські "артеки" й брежнєвські психушки. Найдосвідченіші з них кажуть: "Ми не могли Гітлера й Сталіна — не вже не подужаємо Януковича з його криміналітетом?"

● Голова "Меморіалу" імені В. Стуса Лесь ТАНЮК

ПАРЛАМЕНТ

БЮДЖЕТНИЙ
ПІНГ-ПОНГ

Як було запропоновано депутатами, парламент повернувся до розгляду бюджету на наступний рік 3 листопада. Якщо попереднього разу Кабмін і проурядові фракції проігнорували розгляд бюджету, то тепер були присутні аж два заступники міністрів та в повному складі фракції колишньої більшості.

Глава профільного Комітету Верховної Ради Петро Порошенко повідомив, що є дві новини — одна гарна, інша — погана. Гарна новина полягає в тому, що після попереднього розгляду бюджету Прем'єр уже нічого не обіцяв затурканому електорату. А погана новина в тому, що уряд, зайнятий передвиборними баталіями, не спромігся подумати про те, де ж взяти грошей на всілякі обіцянки — підвищення пенсій, проведення військової реформи, подарунки у вигляді автомобілів та інші. Тому, на його думку, схвалювати чи погоджувати цей бюджет недоречно.

Не в захваті від прийняття цього варіанта бюджету і фракція "Регіони України". Валерій Коновалюк почав стару пісеньку про те, який поганий Порошенко і як він "заважає" їм усім натхненно працювати. Боротьба полягала в тому, на чиєму боці залишиться проект документа, і хто повинен працювати над ним. Проурядові фракції цього разу зазнали поразки. 230-ма голосами бюджет було направлено до Кабміну на доопрацювання, і він буде розглядатися вже 30 листопада, коли в країні де-факто буде новий Президент. Як не дивно, цю ідею підтримали не тільки "Наша Україна", БЮТ, СПУ, а ще й аграрії (лідер партії — спікер Володимир Литвин), позафракційні та розлучені на "донецьких" за свою нищівну поразку в першому турі виборів комуністи.

● Ірина КОЛЯКА

ТРЕТІЙ СЕКТОР

Громадська Ініціатива “Знаю!” — освітній передвиборний проект кількох десятків громадських організацій. Це абсолютно неполітична ініціатива, що не підтримує жодного з кандидатів у президенти й не агітує за них. “Наша мета — забезпечити відповідність результатів виборів голосуванню громадян, а результатів голосування — уподобанням виборців; заохотити виборців до свідомого вибору та його захисту від тиску й маніпуляцій”, — заявили учасники проекту на прес-конференції 4 листопада за підсумками 1-го туру виборів. Попри свою “неполітичність”, представники центрального представництва Ініціативи в столиці (мережа охоплює кожний обласний центр, багато районних і деякі селища) за тиждень до виборів 1-го туру устигли пройти випробування “на нетерористичність”, однак обшук силовиків, на щастя, не виявив ознак злочину. Очевидно, представники влади, не надто зацікавлені у відкритості й контрольованості громадського виборчого процесу, паралельно із зацькованою “Порою”, вирішили “опрацювати” й інші громадські молодіжні проекти.

“Знаю!” використовує прозорі освітні технології уникнення фальсифікацій виборів. Надає юридичні консультації (провідним експертом є директор Інституту громадянського суспільства Анатолій Ткачук) із приводу конкретних фактів порушень прав виборців, здійснює моніторинг порушень і фальсифікацій у всіх регіонах України та за кордоном, веде паралельний підрахунок голосів за результатами виборів у кожному окрузі (в тому числі, й закордонному), видає інформаційно-освітні бюлетені з актуальними питаннями щодо виборчого законодавства й методів захисту прав виборця, готує теле- й радіоролики для регіональних ЗМІ. Крім того, Ініціатива організовує публічні театральні інтерактивні дійства на вулицях десятків міст України: “Місто твоєї мрії”, “Чайниковий безпредел” (присвячений критеріям свідомого вибору президента)...

Речник Ініціативи Катерина Ботанова зазначила, що “Знаю!” впродовж 2,5 місяців перед виборами проводила освітню кампанію в усіх регіонах України, пояснюючи, як боротися за свої права. У ніч виборів “Знаю!” працювала як інформаційний центр із гарячою телефонною лінією (проконсультували близько 2,5 тисяч виборців), а також вівся паралельний підрахунок голосів.

Координатор відстеження го-

ПЕРЕДВИБОРНА МОДА

Суботній Хрещатик зустрів помаранчеве море гучними ветеранськими піснями з репродукторів. Таким чином міська влада намагалася заглушити стартовий мітинг всеукраїнського марафону “Народ не здолати!”. Але цього зробити не вдалося. Силі духу й бажанню діяти тих людей, які прийшли на центральну площу столиці погостити вихідного дня, міг би позаздрити не один десяток чиновників. Уже вкотре опозиційні сили збирають такі велелюдні мітинги підтримки.

За час очікування Ющенка дехто підтанцював музичним гуртам, що виступали на сцені й закликали людей бути активними, дехто шукав якусь річ помаранчового кольору. Атрибутику кампанії Ющенка у вигляді прапорців, стрічок, кульок періодично виносили на Хрещатик, але спрагла до помаранчевих кольорів публіка розмітала її миттєво. Присутні були жовтогарячими не тільки зовні, а й внутрішньо. Де ще побачиш таких рішучих і оптимістично налаштованих людей із твердим розумом і світлими думками?

лосування в закордонному виборчому окрузі Олекса Омелянчук поінформував, що з 5—7-ми млн. українців, які перебувають за кордоном, змогли проголосувати близько 60 тисяч. І хоча про відкриття додаткових дільниць просили наші громадяни в багатьох європейських країнах та в Північній Америці, ЦВК не пішла на це, натомість відкрила такі дільниці в Придністров’ї, де найменш прозорий і контрольований виборчий процес, а також, усупереч законодавству й реальним потребам, прагнула відкрити сотні (в кінцевому підсумку — понад 40) додаткових дільниць у Росії, де уникнути фальсифікацій теж надзвичайно складно. І коли Верховний Суд скасував рішення ЦВК щодо створення додаткових дільниць у Росії, то вибори на закордонних дільницях у Молдові виявили можливість масштабних фальсифікацій. Із багатьох діль-

У 1-МУ ТУРІ ПЕРЕМОГЛА ГРОМАДСЬКА АКТИВНІСТЬ

ниць у Молдові надходила просто шокуюча інформація про спроби підкупу членів ДВК, про погрози членам комісії і їх брутальне вигнання з приміщення дільниці. Крім того, існувала загроза життю членів комісій, які, рятуючи себе від фізичної розправи, були змушені залишити комісії... Іншим “дивним” фактом є те, що загалом у Молдові проголосувало близько 17,5 тисяч громадян (!), фактично третина всіх українців, що голосували за кордоном. І офіційні результати виборів на цих дільницях просто тотально одноманітні: наприклад, у м. Кам’янка за кандидата Януковича проголосувало близько 84 % виборців, у м. Слободзея — 82 %, у м. Бендери — 80 %.

Пан Олександр також повідомив, що Ініціатива проводить роботу з тими українцями, які нелегально працюють за кордоном, щоб вони не боялися брати участі у виборах. За його словами, працівники МЗС України визнали свою неефективну роботу щодо залучення закордонних українців до участі у виборах Президента України, пообіцявши до другого туру цілеспрямованіше попрацювати в цьому напрямку. Щодо результатів 1-го туру виборів, то Ініціатива “Знаю!”, на відміну від ЦВК, до 4 листопада вже опрацювала близько 40 тисяч голосів на закордонному виборчому окрузі. У Токіо за

В. Ющенка проголосувало більше 70 % виборців, за В. Януковича — 12 %, в Литві — відповідно 24 % і 65 %, у Варшаві — 90 % і 6 %, в Парижі — 84 % і 7 %, в Лондоні — 90 % і 4,68 %, в Римі — 91,54 % і 3,65 %, в Москві — 37 % і 55 %. У Москві, між іншим, голосувала група з Донеччини (400 відкріпних талонів).

Наші представники в поліцейських силах ООН у Косові 17 % своїх голосів віддали В. Ющенку, 61 % — В. Януковичу. Натомість, українські миротворці в Іраку 76 % голосів віддали Ющенку, 12 % — Януковичу. Загальні результати на закордонному виборчому окрузі, за паралельним підрахунком “Знаю!”, дуже відрізняються від даних ЦВК і є такими: за В. Ющенка проголосувало 64 % виборців, за В. Януковича — 29 %. І це при тому, що враховувалися результати на 4 дільницях у Молдові, де виявлені надзвичайні порушення. Є підстави вважати го-

лосування в Молдові нелегітимним, і тоді, без результатів у Молдові, за кордоном за В. Ющенка проголосувало 71 % виборців, за В. Януковича — 22 %.

За паралельним підрахунком голосів на дільницях в Україні, як повідомив співзасновник Ініціативи Дмитро Потехін, перемогу в 1-му турі здобув В. Ющенко, випередивши на кілька відсотків В. Януковича. Власне, рішення про паралельний підрахунок голосів прийшло практично в останній момент, виходячи з реальних можливостей інформаційної мережі “Знаю!”, яка контролювала діяльність членів ДВК. І результати підрахунку практично тотожні анонімному екзит-полу, проведеному Центром Разумкова й КМІСом. Дмитро Потехін зазначив, що з приводу порушення прав виборців Ініціатива опрацювала 21 тисячу дзвінків на гарячу лінію. Серед основних порушень він назвав те, що дуже багато членів ДВК свідомо, але необґрунтовано не ставили підписів у протоколах результатів голосування на ДВК, стимулюючи визнання виборів на дільниці недійсними. Нагадав і про “каруселі” або виборчий туризм, коли автобуси зі Сходу кружляли по регіонах, маніпулюючи кількома відкріпними талонами на одну особу. “Ми будемо оскаржувати дії членів ДВК через суди, підготували скарги до

прокуратури, ТВК і ЦВК із вимогою притягнути до кримінальної відповідальності тих членів ДВК, які без належних причин відмовлялися підписувати протоколи”, — заявив представник Ініціативи. Окрім того, юрист Анатолій Ткачук рекомендував усім громадянам, які не потрапили до списків виборців і не проголосували, подати в місцеві суди на керівників сільських, міських і районних держадміністрацій. Адже останні несуть відповідальність за підготовку списків виборців.

Анатолій Ткачук заявив, що всі факти маніпуляцій навколо виборів показують, що “переможець 1-го туру виборів уже був би..., якщо б не перемогли громадяни. Тільки завдяки небаченій досі громадській активності вдалося уникнути масових фальсифікацій. Попри тиск, попри маніпуляції зі списками виборців, люди прийшли й про-

голосували. Хто б міг подумати, що в день виборів 42 тисячі громадян звернеться в суди?”

Якщо врахувати, що до суду звернулося 5—10 % громадян, які не знайшли себе у списках, то загалом мінімум 0,5 млн. виборців не були внесені в списки. Окрім того, пан Анатолій прокоментував методичку й динаміку обрахунку голосів ЦВК. Його розрахунки виявили, що в проміжку між 94,6 % і 94,89 % оброблених бюлетенів, за підрахунками ЦВК, Януковичу віддали свої голоси 91 % “новоприбулих” виборців, що нереально навіть для Донбасу. Таким чином, викликає сумнів несфальсифікованість розрахунку.

Один із найважливіших висновків 1-го туру виборів — громадські організації стали дуже важливою силою у правовій просвіті виборців та в навчанні членів виборчих комісій, що унеможливило масштабні маніпуляції. Урешті, ці громадські організації працюватимуть у “гарячому режимі” й до 2-го туру виборів 21 листопада. **88005022500 — безкоштовна телефонна гаряча лінія Ініціативи “Знаю!”, куди можуть звертатися громадяни, щоб отримати консультації з правових питань виборчого процесу.**

Підготував
Олександр СОЛОНЕЦЬ

Фото Ганни Оборської

Перефарбування молоді настільки збентежило стурбованих за здоров’я дітей, що поповзли чутки про можливу заборону носіння одягу й атрибутки помаранчового кольору в навчальних закладах. Продукцію з символікою Ющенка заборонити теоретично можливо. Але забороняти колір — це вершина унікальності можливих ініціатив тих чиновників, які хворобливо сприймають осінні жовтогарячі барви.

Богдан ГДАЛЬ

ТЕХНОЛОГІЇ

ФЕНОМЕН ВЛАДИ

Згідно із Законом України “Про вибори Президента”, ЦВК повинна оголосити кінцеві результати виборів протягом 10 днів після першого туру. Однак рівно тиждень ЦВК підраховує трохи більше двох відсотків бюлетенів і не може дійти висновків. Причина — зрозуміла. Незважаючи на розв’язану інформаційну війну проти власного народу, колосальний тиск адміністративного ресурсу, активну діяльність правоохоронців укупі з криміналітетом, залякування виборців та підкуп членів дільничних комісій (за повідомленням тижневика “Дзеркало тижня”, штаб одного з кандидатів витратив 150 млн. доларів — по 5 тисяч на виборчу дільницю), обидва кандидати набрали майже однакову кількість голосів. Антикризисовий штаб “єдиного кандидата” не може визнати нищівної, у першу чергу моральної, поразки, тому й було влаштоване затягування оприлюднення результатів виборів.

По-перше, захисником режиму виступила Генеральна прокуратура на чолі з Геннадієм Васильєвим. Так, Генпрокуратура почала масово порушувати кримінальні справи проти членів виборчих дільниць, де впевнену перемогу отримав Віктор Ющенко. На Черкащині порушено справу за фактом підкупу 19-ти членів виборчих комісій у розмірі 1500 гривень (менше ніж 100 грн. на одну особу) та фактом підкупу невідомо яких виборців у день голосування. А ось на Івано-Франківщині члени виборчкомів начебто замінили бюлетені, і в результаті за Віктора Януковича було надано до ЦВК тільки 18 голосів. Мабуть, у прокуратурі думають, що таких результатів не може бути навіть теоретично.

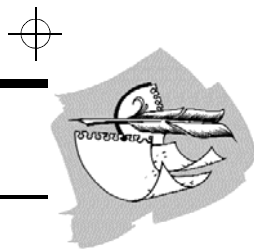
Згідно з розісланими з Банкової “темниками”, всі провідні канали повинні були розтиражувати ці дані й створити суспільну думку про те, що у Західній і Центральній Україні (де переміг Ющенко) результати були інакшими. А якими ж вони можуть бути там, де прем’єр падав від курячого яйця та назвав націоналізм хворобою? А на Черкащині під час виступу перед інтелігенцією краю “професор” назвав українського письменника Гулаком-“Артьомовським”.

По-друге, за фактом цих незаконно порушених справ представниками як єдиного кандидата, так і його “технічних” двійників масово подаються скарги на визнання виборів недійсними на окремих виборчих дільницях, де значна перевага Ющенка.

По-третє, починає практикуватися відвертий “беспрдел”. Так, Черкаський апеляційний суд визнає недійсними результати голосування аж у двох територіальних округах. Нагадаємо, що визнання недійсними результатів голосування в тервиборчках узагалі не передбачено чинним законодавством. Тому представники коаліції “Сила народу” вже подали скаргу на цей феномен. Як стало відомо, деякі нардепи готують подання до Вищої ради юстиції про звільнення з посад цих суддів.

По-четверте, на місцях силовиками та представниками місцевої влади проводиться тиск на членів тервиборчкому з метою не підписання вже підрахованих протоколів без будь-якого офіційного пояснення, хоча причина була зрозумілою, як Божий день, — перемога Ющенка. Приємно здивував апеляційний суд Кіровограда — незважаючи на скажений тиск, суддя визнала неправомірною таку бездіяльність членів ТВК і зобов’язала підписати протоколи.

Ірина КОЛЯКА

Із великою цікавістю перегортаю "Архів коша Нової Запорозької Січі". Знаходжу в записі-реєстрі війська Запорізького навіть ім'я Олексі Ющенка. А далі зупиняється мій зір на рядку: "Нечипір Ющенко був братом Петра Калнишевського". А ще: "Нечипір Ющенко з братами Никоном та Іваном Хоружим заснували село Хоружівку". Отже, село, в якому і я народився, насправді історичне. І не перевелось прізвище ЮЩЕНКО.

У XX столітті, в час Великої Вітчизняної війни або її ще називають Другою світовою війною, загинуло двадцять хоружівців із прізвищем Ющенко, а деяким моїм землякам із таким же прізвищем пощастило повернутися додому після боїв. Повернувся батько мого друга Андрія, що в час війни потрапив у полон гітлерівців, коли був важко поранений. Він звідав жах фашистських таборів Освенціма, Бухенвальда, кілька ра-

зів із кількома в'язнями організував втечу, дивом врятувався і, повернувшись, Андрій Андрійович до кінця життя вчителював, виховував багатьох хлопчаків із прізвищем Ющенко... А син його Віктор, отримавши відповідну освіту, керував Національним банком України, був навіть Прем'єр-міністром уже Незалежної України, нині Віктор Андрійович — кандидат на посаду Президента незалежної України.

Влітку 2004 року народний депутат України Іван Миколайович Рішняк, що народився на Роменщині — батьківщині славного Кошового Запорізької Січі Петра Калнишевського — разом із делегацією з України побував на відкритті пам'ятника Калнишевському на Соловках.

Він привіз звідти камінець та в хустинку загорнутої землі. Той камінець і земля побули кілька днів і ночей у моїй кімнаті, викресавши з мого серця ці рядки, які я пропоную вашій увазі.

Покровський храм у Ромнах, споруджений на кошти П. І. Калнишевського

КАМІНЕЦЬ ІЗ СОЛОВКІВ

Петро Іванович КАЛНИШЕВСЬКИЙ народився 1691 року. 1762 року вперше стає кошовим війська Запорізького. Через рік, згідно з наказом цариці Катерини, увільнений від високої служби. 1765 року, всупереч волі цариці, знову стає кошовим. 1775 року стотисячне російське військо, за наказом Катерини II, знищує Січ. 1776 року 10 червня Калнишевського вивезено за її ж наказом в Соловецький монастир. Там і відбував він 25-річне заслання. Місце його заслання було утаємничене — ніхто не знав, куди він подівся. 1801 року 2 квітня указом царя Олександра I кошовому дано "прощення", але він, уже немічний, сліпий, відмовився покидати прокляте місце. 31 жовтня 1803 року Калнишевський помер. Лише 1875 року в журналі "Російська старовина" було надруковано повідомлення стосовно його долі.

А ще — сміливе лицарство
козацьке
По-зрадницьки захоплене
зенацька.

Ще церкву він згадав
тоді, можливо,
Що у Ромні була, неначе диво,
Покровською ту гору нарекли
Неподалік від рідної Сули.
(Чому той храм перевезли
в Полтаву
В двадцятім віці, по якому праву?
І там недовго сяяла вона —
Спалавила Друга світова війна...)

Лишилась у роменському музеї
В оправі незвичайній, дорогої
Священна книга —
гордимось нею —

Підніс той дар земляцтву кошовий.
Ще хвилька сну, ще блиснула Сула —
На мить до батьківщини привела...

Та й сон потьмарила
звіряча лють цариці, —
І все оте забудеться, що сниться...

Земля і камінець із Соловків —
Німі то свідки жаху для віків.
Тож я тримаю довго камінець
Як свідка і в'язниці, і фортець,
І островів того Архіпелагу,
Катів до поневолених зневагу,
А море там, що зветься Біле море,
Де панувало грізне чорне горе, —
Скількох поглинуло воно
за довгий вік?
Ніхто не зміг тому повести лік.

Що море Біле, чорних днів журба,
Хай кат в твоїх глибинах погиба.

Темниця таємнича і похмура,
Мовчазні, непробивні
смертні мури
Над ним, під ним — камінна
домовина
І непроглядна ніч, сліпа, совіна,
Мертвотна, невідступна,
що зловісно
Надушу, тіло давить, тисне, тисне...
І жоден звук не дійде в глибину
І не проб'є ненависну стіну...

...А я тримаю камінець в руці,
Що викликав сумні рядки оці,
І схолила враз моя душа —
Це ж вістка із в'язниці
Калниша...
Це біля мене хусточка
з землею —
Немов з живою, говорив я з нею.
Він в самотності, лігві, ямі тій
Вік доживав у правоті своїй,
Із думкою про волю ріднокраю,
Що у неволі також знемагає.

Немов для звіра в камені нора, —
Уявиш лиш — і серце завмира.

На білій хустці — горя чорнота, —
То, може, запеклася кров густа,
Вона закам'яніла там навіки,
Але здолала темне царство дике
І нині світить палахким вогнем.
Із тим вогнем ми нині пом'янем
Люддей страждання,
несходимий гнів, —
Не одну ніч із ними гомонів.

Я ніби побував оце тепер
Побіля островів, біля озер,
І терпла, плакала моя душа,
Адже нема й могили Калниша,
Та образ-пам'ятник в уяві постає
Того, що серце полонив моє.

Чи винні в тому Соловки,
Що їх затьмарили віки
Володарів лихого владі,
Носителів неволі, зради?

Той край холодний, але й він,
Хоч і короткі має весни
Й пташиний в ньому передзвін,
І море інколи чудесне;

Поморського малого літа,
Після буяння черемшин,
В озерах промені розлиті —
Чи бачив їх Вкраїни син?
Тож від сумної думки-згадки
В уяві блякне та краса,
Бо в Калнишевського нащадків
Трагічний образ не згаса.

* Село Пустовійтівка біля Ромен —
батьківщина Калнишевського.

● **Олекса ЮЩЕНКО,**
жовтень, 2004 р.

СЛІДАМИ НАШИХ
ВИСТУПІВ ("СП", ч.45)

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ

Звертаюся до вас і прошу надрукувати мого листа, бо йдеться про речі, важливі для кожного українця.

Останнім часом, як це всім відомо, з боку анти-українських сил відзначаємо посилені заходи щодо дискредитації найбільшого генія українського — Тараса Шевченка. З одного боку, з'являються псевдодослідники, які роблять Т. Шевченка міто-творцем (американський професор Джордж Грабович), з іншого — темний і озлоблений малорос, якийсь Бузина, перетворює найбільшого світоча України у... вовулаку. З поста директора Канівського музею-заповідника, незважаючи на протести творчої інтелігенції, знімають патріота України і ставлять слухняного службовця і т. д. Тепер я з тривогою дізнався, що замахуються вже й на центральний музей Т. Шевченка в Києві, хоч, може, і не в такий гострий спосіб, але з метою... важко сказати, з якою метою. Принаймні роблять намір зруйнувати хронологічну експозицію музею, вирвавши з неї художні твори й помістивши їх окремо, що методологічно збіднить експозицію. А друга річ уже анекдотична: хочуть учинити в музеї не один, а два: один звичайний, правда, з неповноцінною експозицією, а другий — для розумово відсталих чиновників, міні-музей, якого ті чиновники матимуть змогу оглянути в найкоротшому часі.

Мені здавалося б, що кожен чиновник Української держави, який би не був він малоосвічений чи й безграмотний, мав би мати собі не лише за честь, а за духовну потребу знайти час і найдетальніше ознайомитися з найбільшим музеєм про Т. Шевченка, адже тоді він, певною мірою, знав би, якій державі служить. Та ж бо ні, підлесливі "реформатори" хочуть улегшити їм цю працю. Дива на світі нашому, Господи!

Гадаю, що про ці речі, які таємно чиняться в центральному музеї Т. Шевченка під завісою ремонту, має знати наша культурна громадськість, щоб не допустити блюзнірства.

Валерій ШЕВЧУК,
професор, письменник,
шевченкознавець,
лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка, фонду Антоновичів, недержавної премії "Визнання", літературних премій ім. М. Коцюбинського, Є. Маланюка, І. Огієнка, О. Пчілки, О. Копиленка, ряду премій журналів, заслужений діяч польської культури

З РОСИ Й ВОДИ!

— **Що думаєте з цього приводу Ви, Вікторе Олександровичу?**

— Професійно — це, насамперед, доброякісно. І співвідносити літературу з попситом — все одно, що порівнювати красу з модою. Мода проминула, краса — вічна.

— **Ви вже 65 років у літературі. Починали як російськомовний прозаїк. Що повернуло Вас до рідних коренів?**

— Насправді, я традиційно починав віршами. Українськими. А публікації перервала війна й графа в анкеті “перебував на окупованій території”. Що це означає, знає той, хто пережив сталінщину. І я остаточно відійшов від російської, зрозумівши, що режим обрав її засобом духовного нищення українства, носіїв якого, “чорношівників”, та ще й недостатньо озброєних, тисячами кидав у лобову атаку на кулемети. Що це, як не зумисне вбивство? Маю й досі з 1944 р. неопубліковане оповідання, бо розрадив це робити А. Шиян: небезпечно оприлюднювати “чесноти” червонозоряних офіцерів, які обзаводилися ППЖ (“полевая походная жена”).

— **Жінка займає особливе місце у Вашій творчості...**

— Твір не буде людяним без обожнення жінки, бо все, чим живе людство, — в ній. Це моє кредо, бо батько нічого не втрачає при народженні дитини, а мати — що силу кісток своїх віддає їй. Та і там, у найкращий період свого життя, у розквіті, жінка кров’ю стикає за право дітородства, за рід свій, за народ, за людство. Без обожнення жінки літературний твір приречений на поразку.

— **Пам’ятаю захоплення, яке викликали Ваші перші публікації. Й утверджувалися Ви в літературі як гуморист.**

— Не так відразу. Якось, як пізніше зрозумів я, врятував мене Микола Гірник, “зарізавши” поему про Белояніса: вам, мовляв, не вдалося створити повнокровного образу комуніста. Насправді йшлося про аналогію України й Греції під “чорними полковниками”... Уже після розвінчання “культу особи”, за якого мені були перекрито стежки до часописів, послав дешицу Павлу Загребельному. Він поставився доброзичливо, видрукував у “Вітчизні”. А вже за його порадою і під уважливим редагуванням А. Дімарова в 1960 році з’явилося книжкою “Перо жарптиці”...

— **... і це був фурор!**

— Гумор — це не зубоскальство, яким грішать сучасні “сміхопандори” та “академії сміху”, де володарі дум нинішнього міщанства й навіть можновладців, особливо “вітчизняних”, як от Задорнов і Жванецький, обігрують не життєві, а віртуальні ситуації, які можна змодельовувати на комп’ютері... Зробивши, як кажуть, ім’я на гуморі, повернувся я до тем, що мучили мене. Адже, схвалюючи і дякуючи за “Скажену молодицю...”, молодий тоді І. Дзюба закидав, що бракує мені соціально-етичних моментів.

— **Перечитуючи сьогоднішні давніші, особливо 50-их років, поетичні, точніше, віршовані збірки, з жалем помічаємо, що в більшості не чіпляєшся ані думкою, ні почуттям бодай за рядок. Як на Вашу думку, що має**

ВІКТОР МІНЯЙЛО:

«ВИРІЗНЯТИ ОБЛИЧЧЯ З ТИСЯЧ ІНШИХ»

“Вічний Іван” Віктора Міняйла, роман про незнищенність українства, відзначений національною премією ім. Тараса Шевченка за 1996 рік.

Але ще з давніших часів у пам’ятку мені слова цього чоловіка з орлиним профілем, якого волів би називати вчителем: “Не сідайте до робочого столу, поки не відчуєте себе геніальним”. А ось свіжі міркування успішного літератора з молодого покоління на питання, чи існує поняття професійний літератор: “Це людина, яка заробляє на життя, принаймні намагається заробити, письменницькою працею... А що стосується появи музи, то це все вигадки...”

шанс залишитися в літературі?

— Те, де йдеться не про вождів, а про народ, а не знівельовану культурою певного часу масу. І автор, звісно, має володіти секретами літературної майстерності: гострий фабульний сюжет, обов’язкова наявність “анекдота” (як-то меч на ложі між рицарем і дамою, дорученою йому сюзереном), спостережливості (я скільки разів бачив коней на водопої, а не вгледів деталі, підміченої В. Бондарем: “Кінь напився і пожував воду”), індивідуалізація прямої мови, якою й визначається характер персонажа. А ще письменник неодмінно має опонувати владі: адже він речник суспільних настроїв, а все в цьому світі міняється до досконалості.

— **Здається мені, є у Вас і сокровенні секрети майстерності...**

— Сокровенні — те ж, що й заповітні... Заповів би таке: портрет персонажа має бути коротким, описом буквально на кілька рядків, але хоча б одна риса повинна вирізняти обличчя з тисяч інших. Так само постать — однією-двома прикметами, але повтореними

кілька разів. Кожен персонаж має свою “тінь”, а образ — “пару”, без якої втрачає сенс свого існування у світі, без якої не може жити (така Оксана для Копитенка в “По цей бік правди”, пророкиці Алла Беляєва й Секлетина у “Вічному Івані”). Побільше типових образів, поменше духовних, та й фізичних, потвор. І, повторюся, в творі має бути народ, а не оскажений натовп, де кожен у стихійних умовах топче собі подібних.

— **Побутує думка, що повноцінному виходові нашого прекрасного письменства на світові обшари стала на заваді вікова бездержавність. Мовляв, В. Реймонт, видавши своїх “Хлопів” 1904—1909 рр. (цей твір, на думку фахівців-знавців польської літератури, не сягає планки Вашої диалогії “Зорі й оселедці”), номінувався на Нобелівську премію 1924 р., і опікувався цим уряд відновленої Речі Посполитої. То що належить світовій літературі?**

— Але ж Генрик Сенкевич став нобелівським лауреатом 1905 р., коли про відродження польської

держави ще не йшлося. Я оце згадав анекдот про три пекельних казани зі смолою, з яких український не потребує варті, бо, як тільки хтось робив спробу втечі, одноплемінці стягували його на дно. Так от, І. Франкові дорогу до Нобеля перейшла смерть, а В. Винниченко, перекладений багатьма європейськими мовами, й не номінувався через слабкість українських політичних еліт (що породжувалося низькою національною свідомістю загалом) та байдужістю літературної громадськості. З наших сучасників, безперечно, на таку відзнаку заслуговує Ліна Костенко. Але хто ж про це подбає?

— **Що таке новаторство в літературі? І до новаторів чи традиціоналістів належить В. Міняйло?**

— Не мені судити. Але, як на мене, і як це не парадоксально, — новатор той, хто найкраще опанував традицію. Бо новаторство не в формальних викрутасах, а в якнайглибшому, якнайдостеменнішому відтворенні психології героя як типажу народного, а відтак — у проникненні в душу народу на своєму часовому відтинку. Звісно, це вимагає й новітніх художніх засобів. Поетична техніка весь час удосконалюється. Скажімо, алітерації були невідомі Пушкіну, ні ранньому Некрасову. А в Шевченка, який у силу виняткової обдарованості осягнув новітні на той час засоби емоційного впливу на чита-

— Мова народу — то Боже встановлення. І сьогодні, коли україножери (ви подивіться на окуповані телеканали, послухайте каналізовані чужою попсою FM-ки! А Кіркорови—Бедроси просто не злазять із наших естрад!) буквально на горло наступають українській мові та культурі! Основним завданням нашого Товариства є запекла оборона нашого Слова, а з тим — рішучий наступ на повний розгром російського шовінізму. Захищаючи від шовіністів, космополітів та холуїв рідну мову, ми захищаємо життя своїх синів, онуків і правнуків, рокованих імперією бути гарматним м’ясом для перманентних загарбницьких воєн.

— **Вікторе Олександровичу, за сорок років нашого знайомства я не раз чув од Вас про літературних побратимів, з якими створили захисне поле: А. Дімарова, Д. Міщенко, В. Речмедіна, Ларису Письменну, Ю. Бурляя. Але якось не доводилося чути про літературних навчителів...**

— Надзвичайно вплинув на мене І. Нечуй-Левицький — точністю письма і знанням мови, особливо в “Кайдашеві сім’ї”. У Льва Толстого вчився пластичності письма, а в Маяковського — сили слова...

А щодо “силового поля”, то відзначив би особливу увагу до моєї творчості А. Дімарова, який, не похваляючись скажу, бував буквально ополонений багатьма моїми прийомами.

Вплив сумнівів чи невдач не мав. Я завжди підбадьорював П. Загребельний. Д. Міщенко як головний редактор “Радянського письменника” не раз захищав від заздрисників і голобелівників.

А ще перекладачі В. Доронін та О. Цветкова, стараннями яких майже все, написане мною, побачило світ у московських видавництвах, де тиск був слабший і в перекладі можна було озвучити крамольні думки, які не проходили в оригіналі.

Це ласка долі, що в Білій Церкві знайшлося коло творчих людей, здебільшого з літстудії “Заспів”, завдяки спілкуванню з якими міг не ізолюватися тут духовно. Багато хто з літстудійців стали професійними літераторами — членами НСПУ. Таких — до десятка колишніх “заспівчан”.

— **До речі, цього року відзначаючи Ваше 85-річчя, згадаємо ще одну дату: сорок літ тому Ви поселилися в Білій Церкві.**

— Гадаю, це місто, яке стало мені рідним, стоїть на силовому геомагнітному вузлі, отож, тут сприятливіше спілкування з Космосом. Так би мовити, до неба ближче, а тому прихильне до обдарованих людей. Що ж до особистого, тут я почуваюся комфортно. А загалом я плачу над долею письменника в сьогоднішній Малоросії, яка втратила мільйони українського населення, що покинуло свою землю... Чи й залишиться тут український дух?..

— **І насамкінець: який образ зі створених Вами найближчий Вам?**

— Два Івани Івановичі: інтелігент із диалогії й хлібороб із “Вічного Івана”. А Копитенко — це чорт, у котрого можна закохатися. Він народився в моїй душі, і я вбив його і воскресив, маю надію, для довгого життя. Ось і кажу вам усім: “Люди добрі, живіть!”

● Розмову провів
Володимир ІВАНЦІВ

СЛІДАМИ НИШИХ ВИСТУПІВ

Шановні читачі! Поговоримо про нового Президента. Але почати пропоную з демографічної розвідки, оскільки “демос” (народ) і “електорат” (виборці) — ті самі люди: чоловіки й жінки, молоді й старі. Порядні й збосячені... Детальний аналіз демографічної бази кожного з двох претендентів попереду. Для початку торкнемося лише одного (але вельми дражливого) питання про те, що назвемо рівень люмпенізації.

ЕЛЕКТОРАТ

Йдеться про людей, які є порушниками права (закону) чи моралі. Візьмемо останній довідник (Держкомстат, 2003) і знайдемо таблиці про щорічну кількість зареєстрованих злочинів і кількість людей, інфікованих вірусом імунodefіциту (ВІЛ). Отже — кримінал і розпуста (в шлейфі якої — нестабільність сім'ї, проституція та брудні шприци наркоманів).

Комп'ютер — “залізо”, позбавлене душі, але насичене розумом. Ви витрачаєте багато часу, щоб завантажити в його пам'ять статистичні показники, помиляєтеся і виправляєте свої ж помилки. Даєте завдання, натискаєте останню клавішу — і за якісь секунди знаєте, що за **рівнем люмпенізації** Україна поділяється на 5 регіонів. Перший із них — найспокійніший, другий і третій трохи гірші, а четвертий і п'ятий є останніми не лише за чергою, а й за сутністю. Бачимо це в таблиці. За злочинністю п'ятий регіон перевищує перший у 2,5 рази, а за поширенням ВІЛ-інфекції четвертий регіон “випереджує” перший аж у 16 (!) разів. Заощадимо папір і нерви — не будемо додивлятися до гонорей, сифілісу, алкоголізму, наркоманії та смертності від насильницьких дій. Можете вірити: ці показники зростають у тому ж порядку. Ось як формуються регіони: **перший** — Закарпатська, Івано-Франківська, Тернопільська й Чернівецька області; **другий** — Волинська, Київська, Кіровоградська, Рівненська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області та м. Ки-

їв; **третій** — Вінницька, Житомирська, Львівська, Полтавська й Сумська області; **четвертий** — АР Крим, області Дніпропетровська, Донецька, Миколаївська, Одеська, Херсонська і м. Севастополь; **п'ятий** — Запорізька, Луганська й Харківська області.

ПІДСУМКИ ГОЛОСУВАННЯ

Пишу ці рядки, маючи лише перші підсумки голосування: ЦВК опрацювала

Професор В.

чий діляниці. Маю в голові такий віршик із середини дев'яностих років: “Стандартний, будто плавлений сырок, // Уверенный, что он живет красиво, // Обрел свободу радостный совок, // А взял с нее единственное: пиво”. Щоправда, на пиві не зупинився, про що свідчить таблиця.

ЩО БУЛО, ЩО БУДЕ...

Двічі в житті мені пощастило гостювати в далеких країнах під час виборчих перегонів (США вибирали між Бушом і Гором, а в Ізраїлі Егуд Барак протистояв низці інших кандидатів). В Америці було так: якби ще з Києва не знав про тамтешні вибори, то за місяць — живучи поміж “янкі” — міг би й не дізнатися, бо не мав часу сидіти перед телевизором. Американці обирали президента діловито й виважено, ніби купували дорогий легковик. Родина, рідні, терігав зсередини, розділилися на “батьків” і “ді-

шення виборчого законодавства в день голосування — і мови не було. Бо країною не керували “совки” з колишніх райкомівських, обкомівських чи псковських кабінетів, а виборів не фінансували скоробагачки з “чесно вкраденими” грішми. Ми стерпіли це на виборах 99-го року. Але...

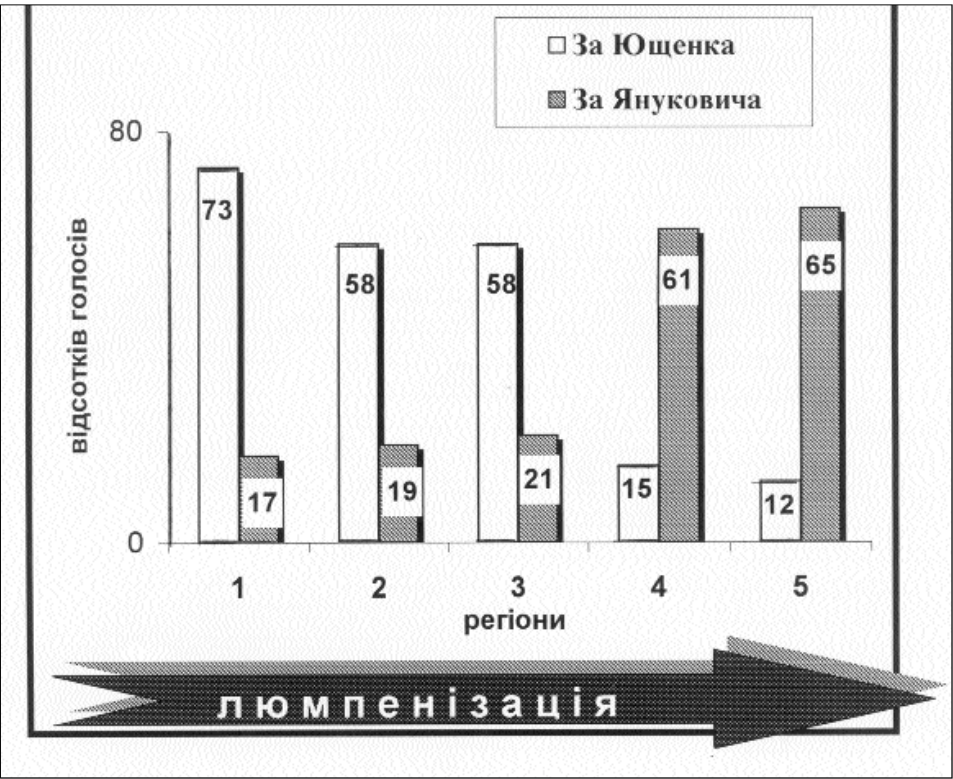
Quosque tandem, o Catilina, abutere patientia nostra? Так сказав Цицерон: “Допоки ти, Катиліна, зловживатимеш нашим терпінням?” Чувеш, Катиліна, чи не чувеш? Чи може, заховався в льоху на державній дачі? Утім, про лях Цицерон не казав.

Маю помешкання на Лівобережній Україні, а службовий кабінет — на Правобережжі. Двічі на день переїжджаю через Дніпро. Якщо говорити не про географію, а про політичні традиції, то саме по Дніпру пролягають кордони Європи. Раніше сонце приходить до нас, долаючи густі випари візантійського цезарепаїзму та ординського хамства. Проте пам'ятаймо, що по той бік Дніпра живуть не вороги, а наші брати й сестри. Так, дезорієнтовані, денационалізовані, ментально хворі, соціально скалічені, але свої,

НОТАТКИ ВИБОРЦЯ

97,67 % протоколів. Решта може внести невеликі корективи в загальну кількість голосів, що їх набрали п. Ющенко і п. Янукович, але фактично не вплине на регіональні пропорції їхніх здобутків. Отже, беремо газету з повідомленням ЦВК і знову йдемо до комп'ютера — давай, голубе, ворухи мізками! Він витримує паузу й видає на друк діаграму. Не перший раз (і не перший рік) працюючи з таким матеріалом, чогось подібного я й чекав, але знаєте... Висота стовпчиків віддзеркалює середню кількість голосів, набраних двома кандидатами в адміністративних територіях, які входять до кожного з п'яти регіонів. Коментар, гадаю, не потрібен. Утім, треба наголосити: злочинці й ті бідаки, що не вбереглися від ВІЛ-інфекції, є краплиною в людському морі кожного регіону. Не вони накреслюють електо-

ральний портрет. Робітники й селяни, вчителі й лікарі, студенти й професори — ось хто визначає вибір регіонів. Розумних і порядних людей на Донбасі не менше, ніж у Галичині. Але... Йдеться про світогляд, про особливості соціальної психології, про ментальність, яка впливає і на побутову поведінку, і на поведінку біля виборчої скриньки. Нехай ніхто не каже, що кардинальні відмінності між першими й останніми регіонами віддзеркалюють лише політичні уподобання виборців. Один із кандидатів є типовим “совком” епохи номенклатурного соціалізму, і це не політика, а, радше, діагноз. Навмисне не називаю прізвища, але не думаю, що в Донецьку чи Львові хтось може мене не зрозуміти. А “совок” зберігає свою, сказати б, ідентичність і в Африці, і в науковій лабораторії, і на вибор-

Показники рівня люмпенізації в регіонах		
№ регіону	Злочини, на 100 тис. населення	ВІЛ, на 100 тис. населення
1	505±15	1,8±0,6
2	726±40	12,3±1,0
3	804±47	5,3±0,7
4	1048±70	29,3±2,7
5	1251±16	9,3±2,7

тей” — старші були за демократів (хотіли зберегти свої соціальні пільги), молодші підтримували республіканців (Буш обіцяв зменшити податки). Це обговорювали за обіднім столом разом із погодою і ціною на бензин. Натомість Ізраїль вирував, бо “голуб” Барак говорив про певні поступки палестинцям, а йому протистояли “коршуни” з партій правої і релігійної орієнтації. Це можна зрозуміти, бо Ізраїль фактично перебував (і перебуває) у стані війни. В Ізраїлі було схоже на те, що діється у нас (війна плакатів і рейтингів, сутички між прихильниками різних кандидатів, намагання останніх домовитися про підтримку в закордонних столицях)... Але ні в спокійній Америці, ні в збаламученому Ізраїлі про щось таке, як тиск влади на ЗМІ, держслужбовців і виборців, використання бюджетних грошей на підкуп електорату, численні пору-

рідні. Ось уже і п. Янукович та його “штабісти” заговорили про єднання... Але якщо йдеться не про братство, а про “кодляк”, у якому я лише “казьол”, то голосувати за це не буду. Влада (та її нинішня маска — п. Янукович) доклала всіх зусиль, щоб остаточно перемогти вже в першому турі. Програли. Ми вже багато здобули і ще нічого не втратили на перспективу. Сподіваюся, що п. Ющенкові та його команді не забракне ні мудрості, ні прагматизму, щоб об'єднати всіх, хто не хоче “в зону”. І тоді, після переможного 21-го листопада, на знак примирення всім, хто заблукав у нетрях виборчих програм, ми щиро подаруємо великі яскраві помаранчі.

● **Володимир ВОЙТЕНКО**, професор, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки